

Po Dr. ČERMELJ LAVO
Dvorakova 8/II.
L J U B L J A N A

d. V. Broj I.

Zagreb, 5. januara 1933.

Po jedini broj stoji 1.50 Dinara

Fašistička Italija nema pravo da viče zbog uništenja trogirskega lavova, dok u isto vrijeme uništava brutalno Jugoslavene u svojim granicama.

>La Liberté (Pariz)

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

NAŠI PLANNOVI

Za nama je godinu dana rada. Najbolje godište »Istra«. Kad se obazremo na taj rad opažamo, da smo zaorali duboku, ravnou, solidnu brazdu i da se ne trebamo nikoga stidjeti. Trebalo je u prvom redu mnogo odvažnosti, mnogo energije i mnogo požrtvovnosti, da se taj posao obavi onako, kako treba. Svega toga bilo je kod nas. I naša emigrantika publicistica postigla je svoj najveći uspon u »Istru« godine 1932. Još se mnogo više dade postići i postići će se, ali u prošlogodišnjoj »Istri« do sada je naš maksimum. Svi oni, koji su iskreni i koji prijateljski i objektivno gledaju na naš rad, ne mogu, a da ne priznaju to. Povodom našeg božićnog broja imali smo prilike čitati i u zagrebačkoj štampi priznanja, koja nam služe na ponos. Zagrebačka »Jugoslavenska Reč« kaže čak, da »Istra« spada uopće među najbolje uređene liste u Jugoslaviji. Jedan drugi list uzimlje »Istra« kao najbolji dokument naše kulturne i političke snage. — Antifašistička talijanska štampa odaže nam takodjer priznanje i naročito je zadivljuje naša dobra informaciona služba, naša borbenost i dokumentovanost.

Kad bismo bili lakouni i površni mi bismo se djetinjsku zanimeli postignutim uspejsima, sva bismo priznanja zatakljili zaširiti i ne bismo se više trudili, da našu akciju usavršujemo, ne bismo nastojali da »Istra« i dalje poboljšavamo, ugradjujemo i uskladjujemo. Rekli bismo: ostajemo na ovome što smo postigli, pa šta nam treba više? Mislimi bismo: možda se doista i ne može ništa više učiniti?

Bilo bi to doista lakounno i mi tako ne ćemo postupati. Naše plemenite ambicije upućuju nas na novi pojačani rad: na proširivanje našeg programa, na produbljivanje i intenzifikaciju naše akcije u svim pravcima. Naš zadatak u ovoj godini bit će u tome.

Na političkom polju »Istra« će u duhu programa Saveza jugoslovenskih emigranata borbeno i otvoreno nastupiti za aktivizaciju svih naših emigrantinskih snaga. Kolikogod je lanjska godina u tom pravcu bila plodna, ova mora biti još plodnija. Lanjske je godine akcija bila podbudujuća. Stvarala se emigrantска baza. Popularizovalo se ideju stvaranja organizovane emigracije možda i bez jednog kritičkog mjerila. Ove godine u sve naše akcije treba unijeti više kritičizma, dobronamernog i poštenog, razumije se i više sistema. Više i deologije. Više stila. To se uvidja u vodećim redovima Saveza, a »Istra« će, kao glasilo Saveza, ova ideje provoditi. Korektna kao uviđek, nezainteresovana ni lijevo ni desno, na visini najveće objektivnosti, koja se našem listu uviđe priznaje. — »Istra« će biti važan činilac u daljem radu na stvaranju što idealnije emigranske organizacije. Trebat će nam, razumljivo je, saradnja mnogih i mi ničiju dobro namjernu ideju nećemo odbiti, nego ćemo naprotiv biti zahvalni svima onima, koji će svoja iskustva ili svoje napredne misli htjeti da popularišu kroz naš list.

Najveću ćemo brigu posvetiti, shvatljivo je, onim akcijama, koje su u najdirektinijoj vezi s problemom našega naroda u Julijskoj Krajini. Naš list bit će u novoj godini u tom pravcu još borbeniji nego do sada. Prilike u Evropi danas se razvijaju u takvom pravcu, da je opet naš problem u centru internacionalne pažnje. Treba razumno iskoristiti ovu priliku i uložiti sve u publicističku akciju. »Istra« će — nadamo se — u ovoj godini postati baza, na kojoj bi se imala zasnovati široka publicistička akcija internacionalnog karaktera. Nadamo se, da nas u tome ne ćemo sprečavati materijalne neprilike, koje su nas mučile lanjske godine, jer smo opažavajući i da svijest i savjest pobijedjuju. Uspjeli li akciju, koju kani poduzeti Savez u cilju priskupljanja 2000 novih preplatnika u prvih pet mjeseci 1933, i bude li pomoć naših preplatnika i plemenitih podupratelja iz rubrike »Fond Istra« izdajna, — naša šire zasnovana publicistička akcija mora uspjeti. — Problem Julijske Krajine treba iznositi, treba osvjetiti, treba tumačiti, treba izvukavati na svim čoškovima našeg i internacionalnog javnog mišljenja. U tom pravcu, dakle: internacionalizacija naše publicističke akcije!

Kad bismo uzeли kao najdirektiniju i najbližu zadatu samo ovo, što smo dove na veli bilo bi za godinu 1933 dovoljno rada i nove brige. Ali nas muči još jedan problem, koji je doduše u okviru programa emigrantске aktivizacije, no koji mi namjerno izlazi i uzmlijemo zasebno da bismo poticali nejgovu važnost: radi se o jednom kulturnom planu. Ne nećemo momentalno da iznosimo taj plan u detalje, jer je to tema za jedan poseban članak, koji ćemo napisati ali možemo da kažemo ovo: Godine su prošle, dok se skupila i organizovala u jednu homogenu jedinicu naša emigrantska masa, i tek sad kad smo se ovako okupljeni pre-

FAŠIZAM U JULIJSKOJ KRAJINI

KNJIGA MICHELA RISOLA, DOKUMENAT PRVOGA REDA

Na rimskoj izložbi dano je — medju ostalim prikazima »uspješnog djelovanja fašista u području jugoslovenskih manjina — posebno mjesto prikazu, kako je spaljen slovenski »Narodni dom« u Trstu. Radi se o podmetnuću vatre, kojim je rukovodio Francesco Giunta, kasniji državni potsekretar u pretsjedništvu vlade. Giunta je tada bio sekretar fašističke organizacije u Trstu, koja je organizacija, kao prva talijanska oboružana fašistička jurišna četa, bila uredjena na militarističkim principima. Na čelu tog oboružanog odjela bili su — kako je to prikazao talijanski književnik Michele Risolo u svom nedavno izašlom djelu »Fašizam u Julijskoj Krajini« — oficiri kraljevske vojske. Nadzapočvajnik bio je kapetan Ettore Bidoli. »U ovu organizaciju«, veli Risolo, »prednjačile su smione i nasilne trupe tršćanskog fašizma, koje su pod vodstvom Francesca Giunte svim fašističkim organizacijama Italije pokazale najdjelotvornije metode za pobijanje velezjdajnika. Oni su bili, koji su po prvi put u Italiji »slavnu crnu košulju« uveli kao uniformu.

Prva prilika, koja je bila od odlučne važnosti da daljnji razvijat talijanskog cijelokupnog fašizma, pri kojoj su oružane jurišne čete istupile pred čitavom javnosti, bila je godine 1920 na 31. jula u Trstu. Izlikala za ovo bile su ulične demonstracije, koje su se dva dana prije toga zbole u dalmatinskom gradu Splitu, koje su imale anti-talijanski karakter i kod kojih je ubijen jedan talijanski pomorski kapetan i jedan podoficir kad su ih demonstranti uhvatili.

Na ovo su tršćanski fašisti zaključili — kako to priznaje Giunta u mjesecniku »Gerrarchia« od septembra 1927 — da se zbog tih dogodaja osvete. Za 13. jula bila je na Trgu Ujedinjenja u Trstu sazvana protesna skupština, na kojoj je Giunta »pričao bezuvjetnu potrebu«, da se »reagira protiv jugoslovenskih izazivanja«. »Dok sam ja govorio« — pričao je Giunta — »saopćio mi je neko, da je neki Slaven jednog od naših pod trijemom blizu magistrata ubo nožem. To mi se činilo toliko nevjerojatnim, da sam nastavio svojim govorom. Kad mi je iznenadna vika iz mojih ledja potvrdila zlo — čin koji se zbio« (dokaz za ovo, da je neki Slaven taj zločin počinio još do danas nisu podneseni — pripomena uredništva). »Zgrabio sam jednom fašisti, koji je stajao u mojoj blizini, nacionalnu zastavu iz ruku i pohrlio sam naprijed. Slijedilo me je oko stotinu oboružanih drugova. Instinkt nas je vodio u trku protiv hotela »Balkan« (hotel, koji se nalazio u slovenskom Narodnom domu — pripomena redakcije). — Golema masa ljudi slijedila je fašiste, koji su jurišali. Kad je pred golemu palaču stigao oboružani odio, već su prozori i vrata te zgrade bili hermetski zatvoreni.«

KRALJEVSKA ARMIJA NAPADA

Jedan dio napadača opkolio je palaču, dok su drugi popeli se na krovove susjedne poštanske zgrade i drugih susjednih kuća, te su počeli odonud — kako to priopćuje u svom djelu Michele Risolo — »protiv Narodnog doma istupati hiciima iz pušaka i revolvera te s bombama«. Istodobno počeli su fašisti vikati, da se iz opisivane kuće puca. Ova kriva glasina imala je da opravda istup oficira, koji su se udružili sa fašistima. I zaista iz obližnje kasarne »Oberdank« (imenovane po atentatoru Oberdanku, koji je godine 1882 htio da umori cara Franju Josipa) izašle su trupe. Opsrednuti misili su, da im vojska dolazi u pomoć, ali su na svoj užas opazili, da su vojnici svoje mitralije i bajunete upravili protiv Narodnog doma. Uz asistenciju vojske i u prisutnosti žandarmerije i policije medijutim je i dalje bilo vršeno bombardiranje Narodnog doma. Michele Risolo veli, da je »odlučna ofenziva« protiv zgrade trajala potpunih 20 minuta. Pod djelovanjem bombi počeo se pomalo da ruši krov, a u gornjem katovima buknuo je požar. Ukućani Narodnog doma, među kojima je bilo mnogo inozemnih putnika hotela Balkan, u divljoj su panici pobegli u prizemlje. U dimu, koji je gušio, ječali su zdvojni jauci žena i djece Gomila, koju je

zahvatila panika, htjela je do izlaza, ali nije mogla biti puštena na ulicu, jer su pred kućom bili postavljene strojne puške. Neki hoteli gosti skočili su kroz prozor na cestu, pri čemu je jedan inozemac našao smrt. Istom tada povukle su se čete natrag, a pokrajnji hodnici bili su otvoreni. Kada su očajni ljudi pobegli iz goruće kuće na slobodu, odigrao se pred očima mase gledalaca sraman dogadjaj: fašisti koji su bili oboružani toljagama napali su na bježunce i tukli su bez razlike muževe, žene i djecu.

Fašisti su iz obližnje kasarne Oberdank u međuvremenu dovukli nekoliko bačava benzina, s kojim su polili unutarnje prostorije nacionalne kuće. »Prvi jurišni odio s kojim je zapovedao Giunta — piše Risolo — zapadio je vatru, koja je sa uništavajućim biesnilom plamena doskora zahvatila čitavu zgradu. Crveni žar gorućeg slovenskog Narodnog doma osvjetljivao je već izdaleka grad, koji je već bio utonuo u sumraku.«

»Komila ljudi, koja je brojila do 100.000 glava« — ističe Risolo — »pratila je ovaj dogodaj oslobodenja i očišćenja u plijanom veselju (ebbre di gioia), te uz frenetično pleskanje i odobravanje.«

MAJSTORSKO DJELO JEDNOG NAPADA

»Nekoja jurišna odjeljenja« — piše isti pisac — »provallila su u isto vrijeme u ostale slavenske institucije, koje se nalaze u obližnjim ulicama, i opustošili ih, a da se ljudima nije ništa dogodilo«. Ove noći nisu u Trstu bile opustošene i oplačkane samo slavenske institucije nego i uredi najpoznatijih jugoslovenskih ljudi, trgovine slavenskih trgovaca, slavenske kavane itd.

»Oko ponoći« — zaključuje Risolo svoj opis — »bilo je ovo majstorsko djelo napada (capolavoro di azione quadrata) izvršeno i u gradu je nastao »potpun mir«. Podmetnuće vatru u jugoslovenskom Narodnom domu u Trstu, u kojem se nalazio takodjer i slovenski teatar i u kojem je više slovenskih kulturnih društava imalo svoje sjedište (bio je u njemu takodjer i stan sadanjeg predsjednika kongresa evropskih manjina dra Wilčana, koji je potpuno izgorio), odjeknulo je ovo uništavanje daleko preko granica Italije. Julijska Krajina bila je u julu 1920 još »zaposjednuto područje«, o čijem je državnoj pripadnosti imala odlučiti mirovna konferencija. Očekivalo se je interesom, šta će poduzeti rimska vlast, da kazni prepad i onemogući u budućnosti slična teroristička djela. Nutarnjepolitički stajala je vlasta Gloritti-a pred pitanjem hoće li i dalje trpit jednu protuzakonsku partisku trupu, koja je tada u javnosti prvi puta istupila.

Što je vlasta ostavila fašističke oružane bande pod oružjem, imalo je za povijest

Italije i njenih nacionalnih manjina teške posljedice. U istoj godini, 1920, zapalili su fašisti Narodni dom u Puli, razorili i upepeo pretvorili zgradu redakcije hrvatskog lista »Pučki prijatelj« u Pazinu (Istra). U godini 1921 potpaljene su tri Narodna doma u Barkovlju, u Sv. Ivanu i u Rojanu, općine Trst, i dogodili se krvavi ispad u Bozenu.

Ova rimska politika nije upravljena samo protiv manjina, nego i protiv liberalnog, demokratskog i parlamentarnog režima, koga je učvrstio Gloritti. Fašizam, koji su vladajući protežirali, odbacio je svoje protezere; domogao se u oktobru 1922 cjelepune vlasti u državi.

Nepravda nanesena jugoslovenskoj manjini u julu 1920, kao i kasniji nasilnički akti, ostali su neispunjani. Palikuće pušteni su na slobodu. Protiv njih nikad nije bila povедena sudska istražba... Vodja (inicijator) ovog paleža Francesco Giunta postao je kasnije državnim potsekretarom u pretsjedništvu ministarskog vijeća. Kad je godine 1930 bila 10-godišnica zapaljenja slovenskog Narodnog doma u Trstu, bila je, u prisutnosti svih civilnih i vojničkih predstavnika provincije u čast Giunta otkrivena mramorna ploča, da oni, koji dolaze znaju, što se je dogodilo...

ŠTO SAM UČINIO, UČINIO SAM ZA NJ

Razorenje jugoslovenskog Narodnog doma u Trstu još se i danas slavi u Italiji. Tako je fašistički pisac Michele Risolo izabran za svoju nedavno izašlu, već spomenutu, knjigu o fašizmu u Julijskoj Krajini za naslovnu stranu sliku gorućeg slovenskog Narodnog doma. Knjiga, koja je posvećena Francescu Giunti, obilodanjuje uvodno riječi koji Giunta čedno odbija od sebe zasluge, koje mu se pripisuju zbog paleža od godine 1920 i zbog drugih nasića. — **ŠTO SAM UČINIO, UČINIO SAM ZA NJEG**

Razorenje jugoslovenskog Narodnog doma u Trstu još se i danas slavi u Italiji. Tako je fašistički pisac Michele Risolo izabran za svoju nedavno izašlu, već spomenutu, knjigu o fašizmu u Julijskoj Krajini za naslovnu stranu sliku gorućeg slovenskog Narodnog doma. Knjiga, koja je posvećena Francescu Giunti, obilodanjuje uvodno riječi koji Giunta čedno odbija od sebe zasluge, koje mu se pripisuju zbog paleža od godine 1920 i zbog drugih nasića. — **ŠTO SAM UČINIO, UČINIO SAM ZA NJEG**

Slika gorućeg slovenskog Narodnog doma pokazuje se i na izložbi fašističke revolucije u Rimu, te se prema tome nasića od godine 1920 predvode internacionalnoj javnosti kao slavna djela fašizma. — Izložba, — kaže vladin list »Il Popolo di Trieste« — otvara se dudušće za talijansku mladež, kako bi gledanjem na najljepšu stranu talijanske povijesti bilo ojačano njezinu patriotsko osjećanje. Izložba stoji medijutim u velikoj mjeri otvorena stranicima dobre volje, kojima je tako pružena mogućnost da se o fašističkom pokretu izjaviti na obiectivni način (pie serenamente) nego što su to dosada činili mnogi pristrani, lažni doktrinari, mnogi »mržnjom ispunjeni, sebični publiciste.«

IMA NEŠTO TRULO...

GADNE PRILIKE U ISTARSKOM FAŠIZMU.

Pula, januara 1933. — Već smo više puta javili, da u istarskom fašizmu vladaju strašne prilike, da su svadbe na dnevnom redu i da je sve gnjilo. Te naše opetovanje tvrdnje dobivaju svoju dokumentaciju. Dne 24 decembra, to znači na sam Badnjak, kad je u svim listovima ovoga svijeta bilo govora o blagom danu i o miru medju ljudima dobrom volje, izšao je u puljskom fašističkom organu »Corriere istriano« uvodni članak pod naslovom »Complicità«. Taj je uvodnik napisao sam Giovanni Maracchi, direktor lista i poslanik u rimskom parlamentu, dakle jedan od »najuzvišenijih« fašista u Istri. Čitajući taj »božićni« članak dobiva se o fašističkim prilikama u Istri upravo strašan dojam. Do polovice članka Maracchi (Mrak) piše o ispravnjivanju zahodskih kanala. Reći će neko: pa šta ga ulaze zahodski kanali? Ništa, ali Maracchi piše o ispravnjivanju zahodskih jama, da bi to uporedio s prilikama u istarskom fašizmu. On slikovito stvari iznosi: otvoriti se poklopac, pa se onda kantama grabi blato i izvlače se na po-

vrijinu kante, koje se razlivaju i smije de te usmrde tako i zagade čitavu okolinu.

Takve su prilike — kaže Maracchi u Puli. Ima u najistaknutijim krugovima ljudi, koji su pravi »cavafango«, jer se služe iznošenjem blata i gadjenjem časti drugih ljudi. Od toga je postao život i svaki rad upravo nemoguć. Ljudi se medusobno grizu i upravo natječu, ko će više blata da iznese iz zahodskih jama i jače zasmrditi svoju okolinu. Više se ne može razabrati što je dobro, a što je zlo, nema više granica između časti, poštenja te nečasnosti i nepoštenja. Odakle dolazi ta infekcija? To je teško ustaviti, ali trebalo bi da se počne situacija čistiti, pa ako je potrebno i oružjem (plombo blindato...) Treba slomiti taj lanac, koji je vezao čitavu Pulu i čitavu istarsku pokrajinu. Maracchi kaže na koncu svog članka, da raščišćavanje situacije traže u prvom redu oni, koji su stvorili s Pule važan centar i glavni grad provincije, koji su uložili sve za istarski fašiz

u istarskom fašizmu postoje dvije jake grupe: onih prvih fašista, s kojima je i Mruk i onih kasnijih, koji su danas u prvim redovima. Stvarno bi Maracchi htio opet doći do još veće vlasti, nego li je stvarno ima. Možda bi htio opet postati sekretar istarskog fašizma, što je sada Relli ili čak prefekt. Ako se prilike ne poprave — kaže na koncu Maracchi — možda će neko biti prisiljen (misli na sebe!) da revidira svoju poziciju. I ne samo svoju! — kaže Maracchi. To bi drugim riječima značilo: Bit će prisiljen da istupi iz fašizma, ali ne samo ja, nego i mnogi drugi sami.

Tako je pisao »Corriere istriano« za Božić. Takve su, eto, prilike u istarskom fašizmu.

NAJVEĆA SRAMOTA »ITALIJANSKOG TRSTA.

Trst, januara 1933. — Otkako je »italijanski« Trst dočekao ujedinjenje s »majkom« Italijom nije doživio veće blamaže i sramote od one, koja mu se dogodilo pred sam Božić. Radi se o Oberdankovom spomeniku. Dne 20. decembra imao se napokon otkriti taj spomenik. Godinama i godinama radi-lo se na tome. Postojao je jedan odbor, koji je sakupio od strpljivih tršćanskih gradjana veliku svetu novaca i koji je održao na stotine sjednica u tu svrhu. Izradba spomenika bila je povjerena glasovitom tršćanskom kiparu Selvi, koji živi u Rimu i koji je nedavno postao čak akademik. Pa šta se dogodilo? Selva je inkasirao oko četvrt milijuna lira, zavlačio je godinama izradbu spomenika, a na koncu za otkriće, koje je bilo zakazano za 20. decembra poslao je jedan površan rad izradjen na brzu ruku, od gipsa umjesto od bronce. Tršćanski Talijani čekali su veličanstveni spomenik, a dobili su od glasovitog kipara neku spačku, koju svi ismijavaju. U Trstu se na puna usta kritikuje čitava stvar. Gradjanstvo se izručava čitavoj toj akciji, koja je ovako jedno završena. A odbor za Oberdankov spomenik oadjen predao je ostavku u ruke tršćanskog načelnika. Neće više ništa da zna za spomenik. Od onih par-a koje su još ostale poklonjena je jedna sveta društvo »Congregazione di carità« da se osnuje jedna stipendija za djake umjesto da se troši za neki novi spomenik, koji će biti možda i lošiji od ovoga.

Ali nije sve svršeno time. Ovih dana se o aferi s Oberdankovim spomenikom u tršćanskoj štampi piše vrlo opširno i iznose se stvari, koje neobično vesele tršćane. Jer je i u tome znak, da je kod »gospodara« doista sve gnjilo i u rasulu.

V ZNAMENJU OBERDANKA

Trst je preživel zadnje dneve starega leta u znamenu raznih zborovanj, shodov in komemoracije Viljema Oberdanka.

Casopis je ves teden pozivalo, bojevnike, dalmatince, fašiste in mešane, da se dne 11. decembra zborejo pred Oberdankovo celico. — Od 10 pa do 13 ure so bile po ukazu zaprte vse trgovine in ustavljen tudi tramvajski promet. Shoda so se udeležile tudi šole.

Pred Oberdankovo celico so se vršili razni govorji več ali manj razgreti vsebine. Po končanih govorih, pa se je grupa fašistov pognala po mestu in prispevala do francoskega konzulata. Fašisti so bili vsi oboroženi s samokresi in eden izmed njih je hotel vdreti v palačo, kar se mu pa ni posrečilo ker so to zabranili karabinjerji. Mladenci pa to ni bilo povoljno in se začeli deti: »Pustite, da grem ubiti konzula, saj imam nalog svojih viših!« Nekaj gledalcev se je upalo temu na glas smejati.

Dogodek se je celo komentiral v neki kavarni in je izazval mnogo smeha.

V gledališču Politeama Rossetti je imel govor onorevole Marpicati poslan nalač zato iz Rima. Govornik je bil tekom svojega govora neštetno krat prekinjen od fašistov, ki so vplili v najstreljšem, skrajno nedostojnem in žaljivem tonu proti Jugoslaviji. — Hvala Bogu, da je vse to le ona mladina, ki vojne ni okusila, in ki slepo naseda strupenemu pisarenju tukajšnjih časopisov.

V kinu predstavljajo sedaj humor Franca Ferdinandia in njegove soproge. Kažejo nadalje pretresljiv prizor kako je bivši cesar Franc Jožef ko je izvedel to novico, lokal. Tega pretresljivega prizora bi sicer ne mogli kazati, če bi se bilo njihovemu Oberdanku posrečilo cesarja umoriti.

Razume se, da je tudi ta film predvajan z gotovo tendenco, ne glede na to, da so časi, ko bi se vsi moralni trditi za pomirjenje med ljudstvom in ne obratno.

Kot že par let tako se tudi letos vrši propaganda za podpiranje brezposlenih, sicer hvalevredno delo, na katero mnogi, ki delajo, zelo težko pristanejo. Tu se prav za prav ne gre za prostovoljne prispevke, nego ima delodajec ukaz odtrgati gotov znesek na plači svojih uslužbenec in te odbitke nakazati na pristojno mesto, bodisi na enkrat ali v obrokih. — (Rob).

PROMET TRŠČANSKE LUKE U PRVIH JEDANAEST MJESECI 1932.

Trst, januara 1933. — Pred nekoliko dana objavljene su cifre o prometu trščanske luke u prvih jedanaest mjeseci 1932. — to znači do konca novembra. U tom periodu promet je iznosio 31.478.743 kvintala, dok je u prvih jedanaest mjeseci 1931 iznosio 39 milijuna 321.629 kvintala, što znači, da je samo u jednoj godini promet pao za 8 milijuna kvintala!

SPREMA LI SE ITALIJA NA RAT?

ITALIJA KAO VOJNA SILA

Prve početke i jezgru savremene italijanske vojske treba tražiti u pjemontenskoj vojski, koja je igrala presudnu ulogu u delu ujedinjenja Italije. Uporedno sa razvojem političkih dogadaja razvijale su se i vojne snage ujedinjene kraljevine. Duh Garibaldija s jedne, a Macinija i Kavura s druge strane učinio je da su italijanski patriote i državnici odmah u početku pravilno shvatili značaj i ulogu, koju je vojska i posle ostvarenog političkog ujedinjenja imala da vrši u italijanskom narodu s obzirom na njegovu potpuno duhovno stavljanje. Prema njihovim intencijama, kasarna je imala da bude ne samo potrebna vojna ustanova, gde se momcima daje obuka iz raznih ratnih veština nego je ona skoro još više trebala da postane nacionalnom školom, koja je imala da uči: kraj plemenitskim i regionalnim podvojenostima i razilaženjima, od kojih je mnogo bovalo Italija, i to sve u smislu reči Masima d'Acelia: »Ako je Italija i stvorena, treba stvoriti Italijane.«

Da pređemo preko starieg doba, mi čemo se ovde samo ukratko osvrnuti na stav savremene italijanske vojske.

Organizatori današnje italijanske vojske sa maršalom Badoljom na čelu rukovodili su se u svom poslu s jedne strane iskustvom i poukama dobivenim iz velikoga rata, a s druge geografskim i ekonomskim uslovima poloustrova. S obzirom na prirodu zemljišta, podneblja, rastinja, narodnih osobina in načina života, »Italija prestavlja četiri raznolika dela: severnu, središnju, južnu i ostrvu Italiju.« U vojničkom i strategiskom smislu od osobitog je značaja severna i središnja Italija, dočim južna i ostrvska imaju mnogo manju važnost.

Severna Italija prestavlja kontinentalni deo, odelen od srednje i zapadne Evrope alpskim polukrugom. To je prostrana nizina ogradena Alpima i Apenninom. Če je dno, prosečeno rekom Po i njenim pritokama, bilo ispunjeno slaganjem aluvija (naslagica) koji je raspadanjem svučen sa strana okolnih brda. Dobro navodnjena, surove klime, koja se sve više ublažava idući k istoku, ova oblast naročito je bogata plodnošću tla i vrednoćom stanovništva. U njoj vojska može načiniti sve što joj treba za materijalni život: žita, stoke, povrća, vina, voća, a ima i velikih fabričnih centara, sposobnih da namire raznovrsne potrebe vojske u ratu: tekstilni (tkački) industriji, Lombardije, metalurgijske centre Milana, Turina i same Venecije, automobilski proizvodnji u centrima Turinu i Milanu. Sem toga, vredne su pomena i tamošnje hidroelektrične instalacije, koje daju motornu snagu tvornicama a donekle i železnicama.

Srednja italijanska oblast Italije, kojoj su kičma Apennini, sa strategijske tačke gledista značno je od manjeg značaja nego severna najviše zbog zrazmerno male širine poloustrova na tome mestu i što su z bogat velikog razvića obala i na zapadu i na istoku moguća iskrcavanja. Inače je centralna Italija naročito u sirovom materijalu nekojih metalnih brda, važnih za vodenje rata, bogatija nego severna.

DA LI JE AUGUSTO TURATI POBJEGAO U ITALIJE?

Rijeka, 30 decembra. — U ovadašnjim upućenim fašističkim krugovima tvrdi se da sigurnošću, da je bivšem generalnom sekretaru fašističke partije Augustu Turati ipak uspijelo, da iz Italije umakne i to avionom. Do sada se još ne zna kolim je pravcem Turati pobegao, ali se prepostavlja, da je pobegao u Francusku ili Švicarsku.

Kako je poznato bivši generalni sekretar fašističke partije Augusto Turati pao je u nemilost kod Mussolinija zbog svojeg neslaganja sa Mussolinijevom politikom i bio je najprije uklonjen sa položaja generalnog sekretara, potom je dobio ukor, bio zatvaran u sanatoriju, a onda isključen iz fašističke stranke. Bojeći se daljinjih progona Turati je odlučio da pobegne iz Italije, pa se je pred nekoliko dana mislio, da će prebjegi prema našoj granici, zbog čega su uz čitavu granicu i uz morsku obalu bile postavljene s talijanske strane gusto straže dok je nekoliko torpilera krstarilo uz obalu. Prema ovim vijestima uspjelo je Turati da ipak izbjegne iz Italije, što će za fašizam značiti težak udarac i velike neprilike, jer je Turati vrlo dobro upućen u sve tajne fašističkog režima, a uz to je veoma bogat i jedna od najpopularnijih ličnosti fašističke Italije.

KONFINACIJSKA KOLONIJA NA LIPARIMA SE UKIDA?

Postojna, januara. Iz dobro obavještenih krugova saznaje se da je talijanska vlada na svojoj posljednjoj sjednici raspravljala i o pitanju političkih kažnjenika kojih ima po svim dijelovima Italije a naročito na poznatim i zloglasnim Liparskim otocima. Pošto su se uslijed nedavne amnestije sudske i kaznenački zatvori dosta ispraznili vlada je zaključila da do 10. januara dokine zloglasnu konfinaciju na Liparima a kažnjenike sa tih otoka da porazmjesti po tamnicama u unutrašnjosti. Na Liparskim otocima kao što je poznato nalaze se konfirirani i mnogi Jugosloveni iz Julijanske Kraljine. Kako se u posljednje vrijeme opet mnogo piše u stranoj štampi o prilikama u Italiji a naročito se kod toga podvlače nesnosne prilike kojima su izvrnuti kažnjenici i konfirirci na Liparskim otocima, vlada je odlučila da izbriše ovu mrlju na talijanskoj »dvojiljaditoj kulturi«.

ZABRISAN JE SPOMIN NA ZGODOVINSKO DEJSTVO

Trst, januaria 1933. Na vojaškem pokopališču pri Sv. Ani so odstranili ostanke talijanskih vojakov — vojnih ujetnikov v Avstriji, ki so bili kot izdajalci domovine. 1. 1918 postreljeni na prostoru današnjega »Porto Emanuele III.« Lanskega leta (1932) je zraslo na mestu nekdanjega pokopališča par novih vojašnic. S tem je pozabljien spomin na one, ki so tam počivali. Ti izdajalci so bili namreč ujeti in ko so se veseli vratiti domov, so jih v Trstu že čakali lastni bratje in lih s strojnicami pobili. Mesto njih bodo na onem mestu, kjer so strohnele njih kosti, služili denovini boljši. »Junaki nove in mlade Italije« Zabrisan pa je tudi spomin na to zgodovinsko dejstvo. (Mos.)

PRIPRAVE ZA RAT

Oreh pri Miljah, januaria 1933. Že stara Avstro-Ogerska je imela pri Žavljah velike vojaške letalske naprave, kar je obdržala Italija še do leta 1930. Od tega leta pa do dan so postavili v bližini vasi Oreh dve novi veliki letalski lopi za 40 bojni letal. Letalsča pa so postavili na mestu, kjer so bile nekoč soline. Ker so pri izravnjanju teren zelo znižali, postavili vsak najmanj naši skoro celo letališče. Dve novi kasarni in drugo, služi pač včasih za photo. Vsekakor bo potrebnih še par milijonov, da zvišajo teren, kot je bilo sicer že v prvotnih načrtih, a je denar romal v — soline. (Mos.)

Vprašanje narodnosti pred Izpitom

Trst, januaria 1933. Koncem pretečnega šolskega leta se je prijavila k zrestlostnemu izpitu na neki šoli v Trstu tudi neka Slovenka. Očividno je nanoj obrnil pozornost predsednik izpraševalne komisije, ter se obnašal napram njej povsem kavalirsko. Ko je pa tekmo izpit prišla na vrsto, se je njenemu slovenskemu prijemu malo začudil. Vprašal jo je seveda, kakšne narodnosti je. To je mlado maturantko nekoliko zmedlo, kajti, bila je prepričana, da bo padla. Vseeno pa mu je na kratko povedala, da je Slovenka ter od kje je doma.

Res je gospod predsednik takoj po njenem odgovoru svojo takito spremil, jo nadlegoval ob vsaki priliki, dokler ni prisla na vrsto za ustnjeni izpit. Prvo vprašanje, ki ji je stavil je bilo: »Razmerje Slovencev do Italijanov v njenem rojstnem kraju. Ko mu je ta odgovorila, da je že preko 7 let odsotna od doma, ter da se ni nikoli zanimala za take stvari, je sledilo nekaj težkih in zagonetnih vprašanj. Izpit pa je klub temu srečno prestala. (Mos.)

SMRT

Smrje, v decembru 1932. V prvi polovici tega meseca je umrla domačinka, posestnikova žena ga, Antonija Kovačič. Jetika, katero je skušala zdraviti tudi na Golniku jo je pobrala po kratki bolezni. Bila je dobra mati in skrbna gospodinja ter kot tako jo pogreša mož z dvema neodrstlima otrokoma.

V Košani je pa umrl gospod Anton Kovačič, posestnik, doma iz Smrje, oče g. župnika Franca Kovačiča. Bil je splošno priljubljen in znan daleč napakoli. Obema bodi lahka domača zemlja! (Mos.)

TEŽKA NESREČA

Ozeljan, januaria 1933. Gospodu Miru Spacapanu iz Ozeljana se je pripetila že v novembru težka nesreča. Nekega dne ga je namreč vol sunil v oko in mu ga zbil. Bila mu je sicer takoj podana zdravniška pomoč, a težko, če bodo mogli rešiti. Skoro gotovo bo ob obe očesi. Gospod Spacapan je bil dolgo let in vse do zadnjega župan, marljiv gospodar, ter vseskozi mož na mestu. Nesreča ga je zadelo v najlepši moški dobi. (Mos.)

VOJAŠKA DELA NA TOLMINSKEM

Sv. Lucija pri Tolminu, januaria 1933. Čez reko Bačo grade nov kamnit most, ki bo speljan proti elektrarni. Delo, ki je zelo forisirano, sicer hitro napreduje, vendar pa voda zelo ovira in je že parkrat porušila naprave.

Pri prvem predoru od postale so pričeli kopati različne jame, nekake kaverne. Zgledeva vsaj tako kot, da mislijo te jame uporabiti za slučaj, če bi bilo treba pognati v zrak viadukt. Ista dela se namreč vrše tudi na drugi strani mostu ter nad postajo v visokih skalah in nad zadnjo hišo pri postaji.

Vsekakor ta dela niso namenjena za mirne in normalne »caje«.

Tudi na Poljancah pri Kozarčah so že izgotovljene tri zgradbe iz opeke, nove se pa kar naprej grade. (Mos.)

NAŠ JEZIK MORA ZGINITI

Tolmin, januaria 1933. Na vse načine se povsod trudijo, da bi iztrebili naš jezik. Tako se vrše stalno dvakrat na teden posebni učni tečaji za laščino pri Sv. Luciji in Idriji ob Bači. Ti tečaji so namenjeni predvsem odrastlim. Saj mladini, posebno šoloobveznim otrokom mudijo že preveč svoga na vsakem koraku. (Mos.)

SMRT STARČKA »ŠČAVA«

Gorica, januaria 1933. V Bilijanu je umrl 10 dec. pr. I. Simčič Jernei, star 99 let. Vsekakor pa ne moremo pri tej vesti preko dogodka, ki se je pripetil temu častitljivemu starčku. Malo prem smrtjo, je še na vasi vel neko slovensko pesem. Ustavili so ga karabinjerji in ga vprašali kaj poje. Odgovoril jim je, da nič hudega. Nato so ga nahrullili, zakaj ne poje italijansko. Ker jim je odgovoril, da tega ne zna, so ga ozmerjali s »Ščavo! —

Zapustil je svet in svoje domače v težkih dnev. Lahka mu zemlja! (Mos.)

NOVI POŠTNI URAD

Kal nad Kanalom, decembra 1932. Letos so pri nas otvorili poštni urad. Prej je neki domačin izvrševal vse tozadovne posle kateri je prišel s tem ob z

PISMO IZ ĆIĆARIJE

SLUČAJ TOMAŽA ČENDAKA.

Golač, januara 1933. Nedavno bilo je govora u našoj novini »Istri« o našem jednom mladiću Čendaku Tomažu, kako su ga bili na lukavi način namamili na jedan brod u splitskoj luci i odveli ga u Trst, a poslije u zatvor.

Uhvatali su ga kao što se hvata roblje. Ne čudimo se mi uopće ništa ovome, jer poznamo vrlo dobro naše »gospodare«. U zatvoru postupalo se s njim kao sa najvećim razbojinikom, a ne kao nedužnim dječakom od 16 godina.

GLAD U ĆIĆARIJI

Inače ovog nas je prošlog ljeta pritisla velika nevolja, i ne znamo kako ćemo kroz ovu zimu proživjeti. Našim vlastima ne zadaje brige kako će narod proživjeti nego kako će oni svoje ratne potrebe što prije izvršiti.

POBUNA RADNIKA

Kako smo doznali ovih su se dana kod susjeda u Vodicama pobunili radnici, koji rade na cesti i vodovodu, a koje je vlasta dopremila iz stare Italije u naše krajeve. Povod ove pobune kod radnika jest kriza u nijihovom želcu, jer sa plaćom između 5 i 8 lira koju imaju nemoguće im je preživjeti, a kamo li nešto prišediti i poslati kući familijama. Više od polovicu su ih uapsili i otpremili natrag od kuda su ih dopremili, a nad ostalima vrši se stroga kontrola. Kako se je vidjelo naše su se vlasti veoma uzbunile i u velikoj su zbrinutosti zbog ovog dogadjaja.

RATNE PRIPREME

U prošloj godini t. j. 1932 naše su vlasti u roku od mjesec dana sazidale jednu kuću koja je dizana od betona i željeza, i to na cesti između nas i Vodica na brijevu zvanom Lovardište. Kako je ova kuća bila gotova, bila je blagoslovljena uz veliku počast, uz prisustvo nekoliko viših vojničkih te fašističkih oficira. Ovome otkrigu prisustvovao je i riječki prefekt sa podešetima iz Materije i Podgrada. U ovoj je kući smješteno nekoliko vojničkih inžinjera sa svojim aparatom, koji mijere i razgledavaju po našim brijegovima. Ova je kuća udaljena od ceste oko 100 metara unutar šume te okolo ogradjena sa bodljikavom žicom. Svakom je civilnom licu zabranjen pristup ovoj kući.

U šumi koja se nalazi između nas i Obrova vlasti su počele raditi velike utvrde. Na brijevu zvanom Jevernik kopaju se na više mesta tunele a i vojne jarke. Ovaj je brijev udaljen od ceste koja vodi iz Obrova u Buzet oko 1500 metara. Vlasti su počele da do ovog brijeva prave cestu te su već i počeli radovi. Cesta će biti spojena sa starom cestom. Isto tako napravljaju cestu od ove stare ceste pa do onog novog sela kojeg su napravili između Podgrada i Poljana. Oba dvije ove ceste idu sasma po šumi u sakritom položaju i vežu se između nas i Obrova na mjestu gdje je tako zvana Kaserova lama. Ove će ceste služiti za dovođanje i odvođanje vojnog materijala iz jednog rova u drugi.

Kod naših susjeda u Podgradu počele su vlasti zidati veliku vojničku kasarnu, i to ispod sela kraj novog vodovoda koji je u ratne svrhe napravljen.

NOVI DOKTORJI.

Trst, januara 1933. Doktorat so napravili na trgovski univerzi u Trstu med drugimi sledeći: Vincencij Milič z Raba, Attilij Batagel iz Trsta, Vsevlac Sancin iz Trsta, Bruno Knaflič iz Trsta, Vera Kovačić iz Trsta, Gustav Pernetz z Dunaja, Rudolf Lenčić iz Trsta, Josip Wersching iz Jugoslavije, Adolf Pegan z Dunaja, Rihard Gropajc iz Trsta.

RANA SMRT

U Zagrebu je 4. januara, u najboljoj dobi života, vrijedna istarska žena Marija Pilat, rođena Brečević stara 30 godina i ostavila u velikoj tuzi svog ljubljenog muža Stjepana Pilata, trgovackog putnika i jedno malo neopskrbljeno dijete. Pogreb će biti u subotu 7. o. mi popodne u 3 sata. Ozajlošćenoj porodici naše iskreno sačešće!

RACIJA ZBOG ANTIFAŠISTIČKIH LETAKA

Pred nekoliko dana povele su vlasti veliku raciju po našim susjednim selima t. j. Podgradu, Krušici, Obrovu, Gradišću i ostalima uz cestu do Herpelja zbog komunističkih plakata i letaka, koji su bili nadjeni uz cestu od Podgrada do Herpelja. A i jedna je velika zastava bila izvješena u selu Gradišće na jednom velikom orahu pred kućom bivšeg gostoničara Jakova Vouka. Zbog ovih plakata i letaka te zastave uapsile su vlasti u Gradišću nekoliko osoba medju njima i sina spomenutog gostoničara Vouka, a uapsili su ih tobože da su oni u ovom sudjelovali, akoprem mi vrlo dobro znamo da su nevinji. Moramo spomenuti da su ovi naši ljudi uapšeni s razloga što su Slaveni. Zbog toga su i oduzelci gostonu Jakovu Vouku još pred 5 godina, jer se nije prodao niti htio njima prodati kao nekoji drugi. Nama je ovakvo mučenje naših nevinih ljudi već davno poznato. Mi dobro znamo da je ovo bilo od njih samih naručeno. One zastave i plakati poslužile su im za daljnje mučenje Slavena. Ali mi stojimo čvrsto, jer znamo da sva ka ovakva sila traje do nekog vremena, pa se nadamo da ni ove naše muke i patnje neće trajati vječno i da će i nama zasijati jedan put sunce slobode.

Ovim putem želimo vam draga braća u slobodnoj domovini sretnu i veselu Novu godinu. — Čit.

O PESIMIZMU
(POMENKI OB POVRAVKU)

Zdj se, da je ta bolezen zajela danes ne samo celo Evropu, ampak cel svet, ije resnica. Kakor je široka gospodarska kriza, tako široko je »caganje«, črnoglaske poveštije, ker teh je već, ne vedo povedati skoro drugega kot o njih neizmerni boli, o neznošnem trpljenju, o spominih na nekdanje dni, na stare načine življena, ki so bili lepsi, pa ne vedo, da so tudi takrat ljudje trpeli, da so se borili, da so tudi takrat pesniki in še več literati, ker jih je već bilo povedati le o... itd. Pesimizem je znak razpadanja je znak raskoke poti. Pesniki nam ne vedo povedati nič novega, le k ogromni količini po svetu razlitega črnila pridenejo kdaj še kapljico, včasih prav majhno, nove tinte. Nič jasnih nazorov ni med temi ljudmi, nič jasne poti, nič jasnih ciljev in nobenega pravega poznanja pravih vzrokov današnjega slabega stanja. Ne samo pesniki, tudi literati, največji, tožijo da se svet razvija protizgodovinsko, kakor da bi kaj v razvoju zamoglo biti protizgodovinsko. Svet jih je pač ušel iz rok. Ze nekdanji so stali z njih fantazijami, zgrešenimi na podlagi sicer večkrat resničnih dejstev, izven realnosti. Danes, ko je ta postala le še bolj okrutna, le še bolj izrazita, pa se čudijo razdalji, ki jih loči od nie in še so prepričani, da se niso oni zgrešili (kako bi se zatmogle zgrešiti take glave) temveč da je postal protizgodovinski ves razvoj, vse človeštvo da je zgrešilo svojo pot, ker ne pleše tako kot fantazija teh velikih možgode. Ne, oni se niso zgrešili, svet se je

zgrešil. Kakor da bi ne bilo resnica ravno le to, kar je realno možno pokazati.

Toda ni vse tako kot se misli. Svet gre naprej. Kruta je borba ne samo za vsakdanji kruh, že tudi za vsakdanji zrak. Krunta je današnja kriza, Milioni ljudi brez dela, milijarde blaga v skladisčih, tisoč tovarnih ustanovljenih, stotine rudnikov zaprtih, itd. Kaj bi našteval, saj vsak že ve na pamet. Ljudje padajo pod težo gospodarskih težkoč. Svetovna je bolezen. Vzlic temu, svet gre svojo mirno pot nadalje. Vsak dan je nov korak v razvoju, ki je sam po sebi že boj, že borba za prve potrebe in le borba v kolikor je razvij in obratno. Ne bi moglo človeštvo brez te borbe nadalje. Zato pa je v njej vsa poezija življena. Le ona je jasna realnost. Kruta, neusmiljena, brezobzirna se bije ona danes ne le med državami, temveč v državah samih med skupinami in sloji in razredji. Ona je sama sebi pogoj v današnjih razmerah, sama sebi učinek. In iz pogoja v učinek vodi človeštvo k cilju ki je sicer le še megleno zarisan v glavah včine, vendar pa že gospodarsko čuten v interesih ravnoiste većine.

Da, nerodno je drčati po strmini z vedno večjo naglico in ne vedeti, zakaj treba drčati, nekam se bo končno zdrčalo, ne kakšna je strmina, kakšna njen dolžina. V tem splošnem kaosu zavesti in podrovnosti je zmeda in z njo pesimizem ravnotako docela naravnog-zgodovinsko dejstvo, izraz slabicev.

Jaz pa sem proti pesimizmu! Živila borba!

Igor Volk

ČIJA JE GORICA?

Gorica, decembra 1932. — Na to pitanje nije teško odgovoriti! Ali može na to da se odgovori i s dokazima. I ako je kampanja i nasilje za pretvarjanje naših prezimena na talijanski oblik veliko, još uvijek se po prezimenu, koja nose stanovnici Gorice može da dokaže, da je taj grad naš. Doslovno donosimo službeni »Boiletino di stato civile«, koji je za Goricu objavljen u fašističkim listovima 2. o. mj.

Morti: Zavadlav Andrea, Gabrijelcic Andreja, Humar Angela in Debinjak, Chebar Francesca, Cerv Martino, Medeot Emilio, Vuch Bruno, Zbogar Rodolfo, Bearzotti Sebastiano, Pahor Lodovico, Nardone Cristoforo, Repic Giovanni.

Pubblicazioni di matrimonio: Bone Augusto con Zbogar Giovanna; Bertulin Massimiliano con Giakomini Angela; Ibla Vincenzo con Casati Carolina; Tomasi Ugo con D'Alto Eugeni.

Matrimoni: Bensa Antonio con Figeli Valentina; Bensa Giacobbe con Drufovka Daniela; Slemitz Leopoldo con Palnich Dorothea; Povodnik Giordano con Mejak Maria; Abram Bruno con Crali Renata; Bartoluzzi Ermengildo con Brezavsek Francesca; Skodnik Ermanno con Janscek Vita; Bregan Vieri con Pavletic Natalia; Bertoncini Arturo con Balladi Giovanna.

Čija je Gorica?

BREZPOSELNOST IN POLITIKA

Gorica, januaria 1933. V tekstilnih tovarnah v Podgori pri Gorici so znova reducirali, večje število delavcev in delavk. Odpovedali so delo vsem slovenskim dekletom in fantom, ki niso bili vpisani v podgorskem dopolavoru, ali ki se niso prijavili k fašistom. Delo je izgubilo okrog 200 ljudi. Tovarna v Podgori je bila nekoč last znane firme Brunner, ki pa je že l. 1926. propadla. Podletje je prešlo v tuje roke. Še pred štirimi leti je bilo v objektih v Podgori zapošlenih do 3000 delavcev in delavk. Danes dela v tovarnah le še okrog 150 delavcev, ki so po večini fašisti ali pa vojni invalidi.

KAKO SE LOVI KRIJUMČARE

Vodice, decembra 1932. — U ovo zadnje vrijele počelo se kod nas kriomčari šefer i kava iz riječke slobodne zone. ali nekojim našim trgovcima nije ovo počudi, pa su sa javnim organima išli u potjeru za kriomčarima. Medju ovima, spomenut ćemo vam, nalazili su se neki Croato koji se je prije zvao Hrvatin, te njegov šogor Pescatore (prije Ribarić). Tako je jednu noć Hrvatin sam išao u potragu za kriomčarima, ali u zao čas, jer su ga kriomčari izlupali tako da je 3 mjeseca odležao u bolnici u Trstu, a sada leži kod kuće, te ga umjetno hrane. U ovor se je radu vrlo pohvalno iskazao i njegov šogor, jer je naprsto otimao sirotinji bez ikakve doplate ono što je imala i što je sa velikim strahom i naporom donesla da si zaslubi kriomčari kruha.

MNOGO OSUDJENIH ZBOG TAJNOG PEĆENJA RAKIJE

Pula, decembra 1932. — Poznato je da se kod nas u Julijskoj Krajini ne smile peći rakijski. Seljaci pokušavaju tajno da je peku, ali je to vrlo opasan posao. Sad je doba za pećenje rakijski. U šumama naši seljaci sakrivaju kotlove i peku ali su finansijske patrole stroge i pretražuju svaki kutič. U poslednjem mjesecu dana ulovljeno je radi toga u čitavoj Julijskoj Krajini oko stotinu ljudi. Fašistička štampa donosi sve češće vijesti s popisom uhašenih ili čak več osudjenih od tribunala. Kazne su dosta oštete. Kažnjava se dugim zatvorom i visokim novčanim kaznama.

ORDINACIJA V GORIŠKI STOLNICI

Gorica, januaria 1932. Tržaški škof dr. Alojzij Fogar je 17. decembra delil v goristički stolnici višje in niže rede posvečenja. Ordinacija je prejelo primeroma veliko število bogoslovcev, okoli 50. Diakonat je prejelo 13 bogoslovcev (4 Slovenci, 2 Hrvata, 3 Italijani in 4 franciškani iz Krimna).

BOŽIĆ ? — PROIBITO !

Burja se je zaletela, se pogurala čez streho in butnila v latnik pred hišo, da se je zazibal in zaškripal.

Bontačevka je sedela v kuhinji pri peči in čitala zgodbe vseh svetnikov. V zgodbah stoji zapisano, da je bil sv. Stefan lep mladenič, ki je govoril resnico in se boril za pravico. Vjeli so ga in peljali pred sodnike da razsodijo. Sodniki so razsodili: »Kamenjan naj bo za svoje pregrehe.«

Sv. Stefan, ki je govoril resnico in se boril za pravico, je bil kamenjan. —

Zunaj je razsajala burja, in sredji vasi dvignila močan vrtinec, da je drevje stekalo in se lomilo v svojih golih vejah. Bontačeva Tona, se je še bolj stisnila k peči. Ogenj je že zdavnaj ugasnil, le peč je bila še nekoliko gorka, pa je tudi gorkota začela pojemati in je postajalo hladno.

Bontačevi so bili ubogi. Tona je bila vojna udova. S trudom in skrbjo je vrgla svojih šest otrok. Najstarejši je bil Ivan. Ivanu ni bilo doma, bil je v zaporih.

Mrak se je prikradel v hišo, nemogoče je bilo brati. Bontačevka je zaprla knjige in se zamislila...

Jesenj, ko je bilo že vse grozdje pobrano, ko je šumel mošt v sodih in je po vasi disalo po drobitinah, je minilo štiri leta od kar je Ivan v zaporih. Čemu?

Govoril je resnico in se boril za pravice svojega naroda. Vjeli so ga in peljali pred sodnike, da razsodijo. Sodniki so razsodili: »Med štirimi stenami naj bo zaprt dvanajst let, dve leti sam.«

Štiri leta je minilo od takrat.

Ves advent je Bontačeva mati z veliko težavo branila in prihranila 100 Lir, da jih porabi za Ivana za Božič. Potico z rozinami in orehi je pripravila, zmesila sladek, bel kruh, dobro zabeljen, da bo delj časa svež, čokolado je kupila in drugo. »Da bo Ivan vedel, da je Božič.«

Praznik je bil, sv. Stefan, Toni je bilo hudo pri duši, da sama ni vedela zakaj. —

Vrata v veži so zaškripala v tečajih. Z naglim korakom je stopil v hišo poštar Vaneček, oddal pismo in takoj odšel, ker se mu je mudilo razdeliti pošto.

Bontačevka je prižgala malo petrolejko, poiskala očala in sedla k mizi. Tresla se je, ko je odpirla pismo, čudno in tuje se je ilje delo. Res, čudno in tuje je bilo pismo, s strojem pisano, v tujem jeziku. Od besede je šla Tona, vrsto za vrsto ne da bi razumela. Pa vendar. Ustavila se je pri besedi »proibito«. Zdela se je je znana. Pomisnila je in se spomnila, da je videla to besedo napisano na mnogih krajih in da je povod značila toliko kot »prepovedano«. Tresla se je in s prstom kazala besedo za besedo. Se pri besedi »cibi« se le ustavila in pri besedi »dolci«. Tudi to je vedela da pomeni »cibi« toliko kot hrana, ali živež in da so »dolci« sladkarje. Tuj je bil v pismu z vijoličastim pečatom, tuj, ki ga ni razumela, le srce je slutilo, da Ivan ni dobil potice z rozinami in orehi, da Ivan ni dobil belega kruha, da Ivan nima Božiča, ker ga ne sme imeti. »E proibito«. Prepovedano je...«

Glava je omahnila na mizo, roka je stisnila tuj list.

V Italiji, v daljni Alessandriji, je med štirimi zidovi zastokalo srce: Ivan je čutil bolečino materje.

»BALILLA« NA GORIŠKEM.

Gorica, januaria 1933. Fašistične oblasti si zlasti v Julijskoj Krajini med našim ljudstvom prizadevajo, da do skrajnosti izpopolnijo svoje mladiške organizacije, združene v »Balilli«, da bi na ta način v čim večji meri in čim boli popolno poitalijančili slovensko deco. Vsa mogača sredstva so jim dobrodošla, da le odstupijo otroka od njegovih staršev, nj

NA POČETKU NOVE GODINE

MOLIMO:

1. preplatnike, da obnove preplatu, ta bi list mogao nesmetano da izlazi;
2. stare dužnike, da učine svoju dužnost, koju nisu učinili u pravo vrijeme;
3. društva i pojedince, kojima smo poslali spiskove neutjeranih preplata u njihovoj okolini, da nam što prije dostave inkasirane preplate ili da nam u protivnom slučaju vrate spiskove da se uzmognemo obratiti na nekoga drugoga za taj posao;

4. sve prijatelje molimo, da propagiraju naš list, da ga preporučuju svojim prijateljima i znancima, kako bi se broj preplatnika povećao, te kako bi „Istra“ dosegla nakladu, koja bi joj omogućavala solidan opstanak.

UPRAVA.

ARETACIJE NABORNIKOV

Gorica, januaria 1932 Karabinjerji so te dni spet aretirali celo vrsto slovenskih fantov, ki bi morali četrči na nabor, a niso prejeli tozadne pozivov. Poleg drugih so bili aretirani 21letni Mihail Pajutar iz Cerknega, 21letni Maks Leban iz Sv. Lucije pri Tolminu, 23letni Andrei Brus iz Ajdovščine in 22letni Josip Lah iz Gorice.

Pred dnevi so karabinjerji prgnali spet tri fante na sodišče ter jih prijavili, da niso hoteli k naborom. V sodnijske zapore so bili oddani 26letni Drago Jelen iz Opatičega sela, 23letni Josip Patek iz Gorice in 22letni France Sušmel iz Grgara pri Gorici. Fantje pravijo, da niso prejeli poziva k naboru, kar se je dejansko že neštokrat zgodilo.

IZ NAŠIH OBČIN

Gorica januaria 1932. V poslednjih dneh beleži spet ena občina v Julijski Krajini nov dolg. Podešat občine Breginj je s pristankom občinskih svetovalcev, ki jih je pred kratkim imenoval prefekt, najel pri občinskem kreditnem zavodu za goriško pokrajino posojilo v znesku nad 65.000 lir. Uprava postojanske občine se prav te dni pogaja s tržaško hranilnicu za posojilo, o katerem pa še niso znani nikaki podatki. Uprava občine Brtonigla v Istri je prodala večje občinsko zemljišče nekemu zasebniku. V Labiniu, Pazištu in še nekaterih drugih istrskih občinah so uvedli razne občinske davke in doklade, tako na živino, na zemljišča, trošarino in dohodnino. V precej zadolženi občini Devin-Nabrežina pa so kljub krizi našli sredstva za podporo krajevnemu ženskemu fašiju in celo za dopolavorovsko godbo.

FAŠISTOVSKO IN NAŠE MLEKARSTVO

Tolmin, decembra 1932. V področju tolminske občine so lepe planine, služijo za pašo živine tamošnjih prebivalcev. Planine kakor Razer, Kal, Dobrelščak in Lašca, ki so last posameznikov, je sedaj prevzelo v upravo tolminsko županstvo. Ne ve se, kaj tiči za vsem tem. Poleg tega pa je zelo značilno to, kar se je že zadnjič poročalo, da gradit omenjeno županstvo v Tolminu na Braji novo veliko mlekarno, dasiranovo so po vseh vaseh vzorno urejene in že dalj časa obstoječe mlekarne. Morda hčelo s tem vzeti prisilno vsem že obstoječim mlekarnam proizvajanje in delo našega ljudstva, ali celo pravico obstoja ter tako omogočiti obratovanje nove mlekarne. Drugače si človek tega ne more razlagati in bi bila nova mlekarna popolnoma brez ponema, posebno, ker ne bi imela na razpolago dovolj mleka. Gotovo bo tudi s tem v zvezji omenjena razlastitev pašnikov. Na občino pa je s to graditvijo padlo novo breme in nov dolg.

VSE JE MRTVO V TEH NEKDAJ LEPIH IN SONČNIH KRAJIH...

Graovo, decembra 1932. Kot povod vlada v tem gorskem predelu še posebno velika beda in pomanjkanje. V celi Baški dolini so se in se že ljudje pečajo z živinorejo, ki jim je bila včasih edini vir za skromno preživljvanje. Tu ni velikih kmetij; večji del so sami bajtarji. Vendar so si znali ljudje vedno pomagati, da so se vsaj skromno preživeli. Danes pa, čeprav grade ob meji vojaške ceste in slično, kjer naši ljudje ne dobe dela, vlada pri nas veliko pomanjkanje. Ljudstvo je obupano, a oblastva vrše vedno hujši pritisk. Vedno novi davki, nove dajatve in bogve še kaj, da človek ne ve kaj naj plačuje, kaj je že plačal in kaj bo še moral.

Do zadnjega so imeli tu dobro organizirane zadružne mlekarne, a to je danes že v propadu in so večinoma že prenehale delovati, kajti že za več kot pred pol letom prodano blago niso še prejeli plačila. Poleg tega so ljudje zlasti prizadeti od nove občinske dajatve za doma zaklano živino, ki je pa ne morejo prodati radi velike in splošne denarne stiske. Kaj naj počne kmetički nima krme; včasih jo je lahko kupil, a danes... Še celo oni, sicer redki, ki so hvalili novo dobo, so se ohladili in v večine je že obračunano: eden se je ponesrečil, drugi je prišel v nemilost pri gospodi itd.

Vse je mrtvo in v propasti v teh nekdaj lepih in sončnih krajih, v teh majhnih tolminskih vasicah. Res lep napredok nam je prinesla toliko opevana edina rešitev zmožna dvatisočletna kultura in z njo brutalna uprava črnih srajc, ki kruto gospodači nad našim ubogim ljudstvom. (Mos)

ITALIJANSKI RED S SLOVENSKIM IMENOM

Trst, Januaria 1933. Kralj je podelil generalu Mavriciju Gonzaga naslov markiza z Vodic (Marchese del Vodice). General se je proslavil med svetovno vojno z zavzetjem vrha Vodice na Banjški planoti.

„TROGIRSKI DOGODJAJI“ I MI

Dogadjaji u vezi s alarmom zbog trogirskega lavova zaokupili su bili na neobičan način interes i pažnju čitave jugoslavenske javnosti, a pogotovo nas emigranta. Mi smo pratili razvoj tih dogadjaja s zanimanjem, a poslije govora jugoslavenskog ministra vanjskih poslova u Senatu, s ponosom. Taj je govor odjeknuo u našim dušama, jer je to bila muževna riječ, kakvu nismo već davno čuli. Naročito smo pak s velikim zadovoljstvom opazili, da su gg. poslanici i senatori u svojim interpelacijama, i naša i strana stampa u ovom slučaju sasvim pravilno postavili na težulu pravde, kad je riječ o jugoslavensko-talijanskim odnosima, naš problem, problem Jugoslavene pod Italijom. U svojim interpelacijama g. poslanik Andjelinović, pa gg. senatori Trinajstić, Majstrovčić, Banjanin i drugi toplim su riječima i s razumijevanjem iznosili sudbinu našeg naroda pod Italijom i uporedjivali naše stanje s stanjem Talijana u Dalmaciji. Na sjednici gradskog zastupstva u Zagrebu, kad je bila riječ o sukobu zbog trogirskega lavova postavljena je takoder ta uporedba. Naša stampa s uspjehom je pobijala fašističku prepotenciju ovom istom argumentacijom. U stranoj stampi zapazio je takoder nekoliko članaka u kojima se ističe nepravda, koju Italija počinjava nad našim narodom u njezinih granicama. Čak je i talijanska antifašistička stampa (La Libertà, Avanti itd.) napala fašističku Italiju zbog izazivanja s trogirskim lavovima i predbacila joj oštrim riječima nepravedni postupak s našim narodom u Julijskoj Krajini.

U povodu svega toga Savez jugoslavenskih emigranata iz Julijske Krajine smatrao je potrebnim da i sam nastupi a smatrao je specijalno svojom dužnošću da zahvali onoj gg. senatorima i poslanicima, koji su u svojim govorima manifestovali veliko shvaćanje našeg problema i iskoristili priliku da istaknu teškoće u kojima živi naš narod u Julijskoj Krajini, koje se teškoče nedaju ni izdaleka uporediti s životom one malobrojne grupe Talijana u jugoslavenskoj Dalmaciji.

Direktorij Saveza Udrženja Jugoslavenskih emigranata iz Julijske Krajine na svojim sjednicama održanim dne 17 i 18. o. m. u Beogradu donio je medju ostalim i slijedeće

REZOLUCIJU:

1.) Povodom oštećenja par venecijanskih lavova u Trogiru od neznane ruke uzrujava se čitava italijanska javnost, podnijete su interpelacije italijanskoj skupštini u senatu, davali su izjave i najmjerodavniji činoci.

Zaključujemo, da je sve ovo uzrujavanje vještačko, neiskreno i dokaz jedne nevjerojatne drskosti i cinizma. Ta ista talijanska javnost se najmjerodavnijim činocima na čelu već kroz 14 godina — od svršetka rata dalje — uništava i upropastava odnosno tolerira i sa odobravanjem prati rušenje i uništavanje na talijanskoj teritoriji kulturnih i nacionalnih spomenika, koji su bili čisti izraz umjetnosti i kulture, u protivnosti sa venecijanskim lavovima, koji, osim nekih rijetkih primjera ne pretstavljaju nikakvu umjetničku vrijednost nego su samo simbol venecijanske moći i vlasti. Tako su vandalski i nekažneno uništeni od talijanske rulje divni slovenski spomenik slovenskog pjesnika Vilhara u Postojini, slovenskog kompozitora Volariča u Kobardinu pa i remek-djelo umjetnosti spomenik nemačkog pjesnika Walther von der Vogelweide u Bozenu u Južnom Tirolu, a da ne spominjemo mnogih isto umjetničkih spomenika, koji su imali političko obilježje i označavali prijašnju političku vlast.

Sta više Italija je rušila i ruši ne samo ove spomenike, koji su na kraju krajeva i ako umjetnička djela ipak samo mrtve stvari, nego i čitavu jednu ljepu i visoku kulturu jednog ogranka jugoslavenskog naroda 600.000 Jugoslavena, koji živu u Julijskoj Krajini. Nemilosrdno je zvanična Italija uništila na stotine osnovnih i srednjih škola, čitavi društveni i privredni život, zabranjuje jezik, proganja naš jezik u crkvi, u kući, pa čak i na groblju, posiza u najsvetijima prava porodice i ne žaca se služiti i najbarbarskim sredstvima u svojoj nekulturnoj politički raznarodovanju slovenskog elementa, koji je nesrećom i nepravdom došao pod Italiju. To isto ona radi i protiv četvrte milije Nijemaca u Južnom Tirolu.

Odričemo svako moralno pravo Talijana, a pogotovo fašizmu i u prvom redu njegovom vodji, koji za sve ovo nosi odgovornost, na uzrujavanju zbog postupka, kolima su oni pravi začetnici i majstori.

2.) Kao talijanski gradjani, kojih u našim redovima imade mnogo hiljadu, protestiramo i osudjujemo izjave predsjednika rimske vlade, kojima hoće da prikaže Jugoslaviju kao ratobornu zemlju sa namjerom, da ruši mir. Mi koji u hiljadama živimo diljem čitave Jugoslavije konstatujemo, da svih Jugoslaveni bez razlike žele mir i spokojstvo.

Nama, koji smo do jučer živili pod Italijom, je obratno i suviše dobro poznato, kako se u cijeloj talijanskoj javnosti uzgaja i podržava jedan nepomirljivi ratoborni duh, kako se u tom smislu vaspitava sva omladina Italije, kako se po zvaničnom odobrenju i po zvaničnoj inicijativi stvara na stotine prodalmatinskih akcija, koje javno rade

i propovijedaju, da se mora jedna jugoslavenska provincija, Dalmacija otrgnuti od Kraljevine Jugoslavije i pripojiti Italiji. Savim danom, dok smo živeli u Julijskoj Krajini, morali smo gledati, kako Italija podiže nove vojne i strateške objekte te preduzima na granici prema Jugoslaviji nairazličitije mire, koje za odbranu zemlje nisu niti najmanje potrebne.

Javljamo i optužujemo cijelom svijetu Italiju, da svojim radom, atmosferom, koju stvara u svom narodu, kao i efektivnim primanjima spremi za najbližu budućnost rat i time jednu novu i možda najtežu katastrofu civilizacije i čovječanstva.

Savez Jugoslavenskih emigrantskih udruženja u Jugoslaviji.

*

Gospodin dr. Dinko Trinajstić, senator, Vrbnik (otok Krk) uputio je Savez ovo pismo:

Gospodine Senatore! Vaša interpelacija u Senatu podnješena u pitanju tako zvanih krčkih i trogirskega dogadjaja, dala je povoda jednoj lijepoj i veličanstvenoj manifestaciji Senata Kraljevine Jugoslavije za nacionalne interese i ponos Jugoslavije i Jugoslavena. U okviru ovih manifestacija došla je do izrazaja i sva gorka bol onog dijela našega naroda koji je nepravdom i nasiljem tudjina došao pod tudju vlast. Senat Kraljevine Jugoslavije, kao najviši representant cjelokupnog naroda, izrazio je tim povodom uz odobravanje sviju prisutnih svoju simpatiju i svoju vjernost braći u ropstvu.

Savez Udrženja Emigranata iz Julijske Krajine, kao predstavnik šestu hiljadu Jugoslavena iz Trsta, Istre i Gorice, osjeća tim povodom prijatnu dužnost, da Vama, gospodine Senatore, i svim Vašim drugovima na ovom dokazu bratske ljubavi i rasne vjernosti izrazi svoju najiskreniju i najtoplju zahvalu sa molbom, da kao vjerni sin naše Istre izvolite, kao i do sada, uvijek vodite brigu o vitalnim interesima našeg naroda i naše zemlje, koji su ostali izvan granica države, kojoj po Božjem pravu i po pravu narodnosti pripadaju. Ponosom možemo pokazati i naš narod u Julijskoj Krajini, koji je svojim karakterom i višom kulturnom stojišči odbijao da sada nečuvana nasilja na njegovu nacionalnu čast i ponos u njegovu najsvetije interesu, te junačom pokazao otpornost, koja je zadivila cijeli svijet.

Nama, sinovima iste nesretne zemlje, koji živimo u slobodi, najsvetija i najplemenitija dužnost je, da ovaj naš narod u njegovoj borbi podržavamo, jer čemo samo u jedinstvu duhovnom i jedinstvu akcije svaldati nasilje i izvoštiti pobjedu pravdi i slobodi! Živjela Istra!

*

G. Jovi Banjaninu, senatoru, uputio je naš Savez slijedeće pismo:

Poštovani gospodine senatore!

Govor izrečen od Vaše strane u Senatu Kraljevine Jugoslavije prigodom teških provokacija talijanskog državnika, govorjen je iz duše našega naroda i podigao je svijest i vjeru naših emigranata u narod i državu. Poslije nezaboravnih prizora u Senatu i mirnog i dostojanstvenog Vašeg ogovora na izazivanje sa druge strane Jadrana, naši emigranti osjećaju više no ikada, da nisu osamljeni i da je clo narod, cijela Jugoslavija sa njima. Vama, gospodine senatoru, dugujemo narocično blagodarnost, jer ako će tko umijeti da u jednom govoru formulise svu sadržinu naših osjećaja i naših težnji u savršenom obliku, to ste umijeli Vi. Vaše riječi odjeknule su u cijeloj Jugoslaviji.

Savez udrženja jugoslavenskih emigranata moli Vas, gospodine senatoru, da vjerujete, da su naši emigranti Vama duboko blagodarni ne samo za Vaše riječi, odlučne i jasne, već i za Vašu ljubav, koju ste tim povodom iskazali našemu porobljenom narodu i da primite u njihovo ime i u ime toga naroda najsređanju zahvalnost.

Izvolite, gospodine senatore, primiti uvjerenje mog odličnog poštovanja. — Pretdsjednik: Dr. Ivan Marija Čok, s. r.

*

G. senatoru Ivu Majstoroviću. Savez je uputio ovo pismo:

Poštovani gospodine senatore!

Duboko dirnuti dokazima ljubavi i razumjevanja za patnje neoslobodjene braće osudjene na robovanje Italije, koje smo osjetili kroz Vaše riječi izrečene u senatu, predstavnici Saveza udrženja jugoslavenskih emigranata naložili su mi, da Vama u ime neoslobodjene braće i u ime cjelokupne naše emigracije iz Istre, Trsta, Gorice, Rijeke, Zadra i Lastava izrazim svoju iskrenu blagodarnost.

Izvolite, poštovani gospodine senatore, primiti uvjerenje o mom osobitom poštovanju — Pretdsjednik: Dr. Ivan Marija Čok s. r.

*

G. dru. B. G. Andjelinoviću, ministru n. r. i narodnom poslaniku naš je Savez uputio ovo pismo:

Dragi prijatelju! Nismo iznenadjeni, da Te i ovog puta kao redovno u prošlosti, nalazimo na čelu vodja našega naroda, koji se bori za pravdu i ljudski život neoslobodjene braće, koju je stigao zao udes, da ostane po Italijom. Mi znamo, da možemo da računamo sa Tvojim saosjećajem i saradnjom u svim pitanjima, koja se tiči naših nacionalnih interesa i naročito sudbine našega neoslobodjenog naroda. Ipak Tvoja interpelacija u današnjim teškim danima sumnja i duševne depresije. Tvoja interpelacija u Narodnoj Skupštini, znači nešto

više: jednu novu inicijativu, jedan polet latentne narodne snage, koji je prodrmacio narod novom vjerom. To su najviše osjetili naši emigranti i njihovi predstavnici udrženju u Savezu.

U ime Saveza Udrženja jugoslavenskih emigranata, molim Te dragi prijatelju, da primiš uvjerenje, da je naš narod i u državi i izvan države, duboko slijatio značenje Tvojog upita, kuo i blagodarnosti u ime 600.000 neoslobodjene braće.

Izvoli, dragi prijatelju, primiti uvjerenje mog osobitog poštovanja.

</div

KONFERENCA SAVEZNEGA DIREKTORIJA

Emigrantski kongres je, dne 11. septembra 1932. v Beogradu poleg reševanja raznih emigrantskih problemov podvzel tudi reorganizacijo vodilnih organov celotne emigrantske organizacije. Ožje emigrantsko vodstvo se je moralno zato brž po kongresu pričeti baviti z izvedbo sklepov kongresa, da namreč poskrbi, da se razni odseki ustanovijo in pričnejo z delovanjem. Težave v tem delu so se pokazale brž po kongresu. Nikdar ni bilo in tudi sedaj ni v emigraciji preveč kandidatov za odgovorna mesta v direktoriju in odsekih. Kandidature za vodilna mesta v emigrantski organizaciji, poročene iz trena med raznimi strujami po posameznih društvenih, niso bile ravno srečno izbrane. Cela vrsta članov v odsekih in, par tudi v direktoriju, ni spredela izvolitve utemeljujoč svoje demisije ponajveč z razlogi osebnega značaja. Ožje zvezno vodstvo je zato moralno vložiti dosti prizadevanja in pospeševanja, da so se vsi odseki, izvzemi enega, konstituirali ter da se je direktoriju zagotovila sklepčnost v smislu zveznih pravil.

Vse to je zavleklo sklicanje seje zveznega direktorija, prav na konec prvega tromečja po kongresu. Seja direktorija se je vrnila 17. in 18. decembra v Beogradu. Skoraj cel prvi dan direktorijevega zasedanja je zavzelo proučevanje situacije emigracije po glavnih emigrantskih centrih, zlasti pa v Ljubljani. Direktorij je sklenil, da skliče tekmo januarja anketno o meddruštvenih odnošajih v Ljubljani in sicer da posebna zvezna komisija sestavljena iz zveznega predsednika in še ene nezainteresirane emigrantske osebnosti Zagreba skliče odbore vseh emigrantskih društev v Ljubljani ter tudi prizadete emigrantske osebnosti, jih zasliši posamič ter nato na podlagi poročil od raznih struj skliče končno anketno, ki naj določi način znosnega emigrantskega sožitja med društvom v Ljubljani.

ZAČETEK DELA V ODSEKIH

Poročila posameznih odsekov so po kazala, da je doseženo delno delovanje publicističnega odseka, dalje gospodarskega ter prav intenzivno in zelo uspešno razvijanje delavnosti v statističnem odseku. Oba odseka s sedežem v Ljubljani, to je organizatorno-propagandni ter socialni odsek pa nista še podvzela nikakega delovanja. To predvsem radi razmer med emigrantskimi društvami v Ljubljani.

Zelo dolgo se je bavil direktorij s pretersanjem predloga zveznega predsednika o nameranji akciji za pomoč političnim žrtvam fašistovskega režima. Odobreni so bili načini in smernice te akcije, o kateri bodo dobila društva natančnejša navodila od zveznega vodstva.

Obširna debata je sledila podrobnom poročilu predsednika o delu ožjega zveznega vodstva na propagandnem, socialnem, kolonizacijskem in političnem polju. Pri pretersanju delovanja posameznih društev je smatral direktorij

potreblju, da posebno pojavljal požrtvovljeno akcijo društva "Tabor" v Ljubljani za postavitev emigrantskega azila. Postavlja se za vzgled na polju socialne samopomoči med emigrantmi.

REŠEVANJE DRUŠTVENIH PREDLOGOV

Radi obilice materiala in predlogov so ostali na zadnjem kongresu v Beogradu

nekateri predlogi emigrantskih društev ne rešeni. Zvezno vodstvo je brž po kongresu pričelo s proučevanjem teh predlogov, je deloma poskrbelo za njihovo realizacijo, v kolikor so bili v mejah neposredne možnosti, ter je o vseh skupaj predložilo svoje zaključke zbranemu direktoriju, ki je o njih sklepal in obvestil prizadeta društva. Posebne pažnje je bil deležen predlog »Soc-e« iz Dolnje Lendave zadevajoč težko stanje prekmurskih emigrantskih kolonij. Nekateri predlog društva »Nanosa« iz Maribora se ujemajo z že započetim delovanjem ožjega zveznega vodstva, ki je podvzelo korake in vložilo celo vrsto vlog na pristojne faktorje za oprostitev od težkih takov pri pridobivanju jugoslovenskega državljanstva. Ravn tako se zvezno vodstvo že dalje časa vztrajno trudi, da bi se olajšal sprejem v večjemu službu te nekoliko omilile trdote zakone napram našim vojaškim dezerterjem, ki so prebežali preko meje.

Ceprav se je direktorij načelno strinjal s predlogom »Nanosa« iz Maribora, da bi se ločila socialno-karitativna akcija od zveznega delovanja, tako da bi emigrantski zvezi ostala samo politična funkcija, pa direktorij v sedanjih pretežkih gospodarskih razmerah ni mogel pristati na faktično izvajanje tega načela, ker ni mogoče na kak drug samostojni način organizirati pomoč brezposelnim emigrantski masi. Zvezni predsednik poroča pri tem na dolgo o dveletnih pretrganih naporih, da bi se to doseglo.

Zato je direktorij enoglasno sklenil, da posebna komisija ponovi vse te polzkuse na isti se boli povrnjeni način.

TROMESECNO POREČANJE

Radi vzpodbude pri društvenem delovanju ter radi splošnega pregleda dela v emigrantskih organizacijah je sprejel direktorij predlog agilnega emigrantskega društva iz Novega Sada,

da morajo društva koncem vsakega tromešeca predlagati zvezi kratke statistične podatke o svojem delovanju. Zveza naj dopošlje društviom posebne obrazce za pošiljanje teh podatkov.

Izmed raznih predlogov omladinskega sveta je direktorij sprejel predlog, da se potom javnega poziva v zveznem glasilu »Istra« priredi pismena anketa »o smernicah, ki naj jim sledi vsa emigracija glede posameznih perečih političnih, socialnih, gospodarskih in kulturnih vprašanj in nazorov«. Propagandnem odseku

se nalaga dolžnost da zbirka predavanja. Društva so dolžna poslati vsa boljša in emigrantsko aktualna predavanja propagandnem odseku, da ta poskrbi za njihovo razširjenje med ostalimi društvimi. Zaenkrat pa zvezni direktorij odbija predlog omladinskega sveta glede ustanovitve emigrantskih podvez, ker bi to pomenilo le preveliko komplikiranost pri tolkih že obstoječih odsekih. Pa tudi dovolj sposobnih, za javno emigrantsko delo pripravljenih emigrantov primanjkuje, ker se le s težavo in nepopolno zasedajo mesta v že obstoječih emigrantskih, organizacijskih organih.

Radi važnosti in komplikiranosti vprašanja se je direktorij odločil, da bo na eni izmed bodočih sej sklepal

o umestnosti ali pa neumestnosti pridobivanja jugoslovenskega državljanstva od strani jugoslovenskih emigrantov iz Julijanske Krajine v Jugoslaviji.

KOLONIZACIJSKA KONFERENCA V ZAGREBU.

Na podlagi raznih predlogov in misli gospodarskega odseka v Zagrebu se sklene sklicati,

o prilikl prve bodoče seje direktorija v Zagrebu širša konferenca o emigrantski kmečki kolonizaciji v Jugoslaviji. Odbija se

pa predlog gospodarskega odseka, da bi se napravil apel na kmečko emigrantsko maso za kolonizacijo, ker je naval za kolonizacijo že itak prevelik.

V sedanjih časih

se je nemogoče

odzvati raznim pozivom, da bi se

ustanovil emigrantski kreditni zavod, ki bi s cenejemi krediti podpiral emigrante. Zato je bilo mogoče dati le negativen odgovor gospodarskem odseku, da bi se vprašanje »Jadranske štodianice« v Zagrebu, ki bi imela biti emigrantski kreditni zavod, pokrenilo z mrtve točke.

Z odobravljanim je sprejel direktorij na znanje,

da so v tisku statistične pole, ki se

imajo te dni

razposlati emigrantskim društvom. Statistični odsek v Novem Sadu pa tudi prav

pridno pripravlja pripravljala dela za statistično delo po društvih.

PRVA DISCIPLINSKA OBSODBA.

Zvezni predsednik čita nato korispondenco z emigrantom Dragom Žerjavom, bivšim predsednikom emigrantskega društva Zarja v Kranju. Žerjav je bil od zveznega predsednika pismeno pozvan, da naj ne sporov, z drugimi emigrantmi v emigrantskih društvenih zadevah, iznaša pred tak forum, ki ne bi bil v okvirju emigrantske organizacije. Ker je pa Žerjav to napravil, klub predsednikovem sporčilu, da bo ta korak disciplinsko ocenjen od direktorija, je direktorij sklenil sledeče:

Nedisciplinirano postopanje emigranta

Draga Žerjava zaslužuje javen ukor

od strani Zveze Emigrantskih društv.

Nadalje se Drago Žerjav suspendira za šest mesecev za posamezno delovanja v vseh emigrantskih organizacijah.

Direktorij je v dvodnevnom zasedanju temeljito pretresal vse glavne in podrobne emigrantske vprašanja, ki so se nakopicičila v prvem tromešecu po emigrantskem kongresu v Beogradu. Radi nujnosti nekaterih zadev je sklenil sklicati koncem meseca januarja svojo prvo sejo v Zagrebu ter nato v mesecu februarju v Ljubljani.

Prav na koncu dolgotrajnih sej je prispeval protest južnotirolskih Nemcev iz Innsbrucka proti neumestni kampanji italijanskih vodečih krogov radi trogirskega levova. Zato je nato v odgovor zvezni direktorij sklenil rezolucijo.

† MARIJA SAKSIDA.

Na dan Nove godine bila je v Ljubljani pokopana gospodja Marija Saksida, tašča našeg odličnog saradnika g. dra Lava Čermelja. Naše saúčesče!

JAVNA ZAHVALA

Društvo »Tabor« v Ljubljani se v imenu vsega članstva zahvaljuje osobju pisarju g. dr. Vouku za poklonjeni znesek Din 100.— na mesto cvetja na grob pok. g. Marije Saksida.

Slikanje je za nj impresionističko stapanje sa stvarima, nizanje dragih časova. »Doručak« uz miris domače kave, topilna svježe žemčike i nekog idealnog kutiča. Ali Motika rado idealizira, bez tega ne bi ni mogao živjeti, a slike su samo uspjele idealizacije nakon borbe sa gadljivošču života. Da vidite samo, kakvim se crnim i hladnim bojama osvećuje svojoj proforskoi katedri u Mostaru. Ali potajno i nju voli, samo je sunca premalo i ne samo njemu nego svima u njoj. Kad bi on bio gazda, sví bi jurili bosi po rosi, uporedjivali bi crveno, ružičasto, rumeno u dvadeset preljeva, kad bi to završili prešli bi na žuto i plavo i tako dalje. Za ovakove ljude se govorí da ne vide stvarnosti, a samo je oni vide.

Nije ni čudo da Motika voli cvijeće, ta koji ga človek ne voli. Naravno, mi nemamo vremena da ga gledamo. Tko bi na to dospio u ova mučna vremena? Medutim cvijeće ostaje, a mi idemo. Uzalud nam sva spretnost i sva pamet. Ovakovo nekako mudrue Motika po svojim slikama. Inače šuti i smješka se slijepcima koji ne vide zatvoren u svoju tajnu radost, u svoj žuti, crvenasti i plavi svijet.

Ali suptilnosti nema bez inteligencije. U nekim naoko sitnim radovima sakriva se toliko proračunane i profinjene duhovitosti, da tu Motika prelazi od Cezanne Watteau-a jednoma prirodnom sklonostu svoga duha. Male nježne konstrukcije koje bi oduševile neko profinjeno žensko srce osamnaestoga vijeka ili zapele kavkog starog sladokusca: kupanje u crvenom i plavom interieur sa odabranim detaljima, stvari koje je sakupilo srce više nego mozak odatile im i suptilnost. Motika će bez sumnje nastaviti sa ovakvom profinjenom obradom detalja, u čemu je več majstor jer sluti svoje melodijske operice. Neprestano me podsjeća na Mallarme-a, koji se oduševljava Corotom, a druguje sa Cezannom. »Kinez čista i prozirna srca.«

Vendar idem odabrat mladi pejsaž »Vedr cu naslikati opet rastresen po šansne mrlije licama.

KULTURNA KRONIKA

IZIŠLI SU »GORIŠKI SLOVENCI« OD ANDREJA GABRŠEKA.

Ova knjiga, koju smo u poslednjem broju najavili izšla je i nalazi se u prodaji. Mi čemo se na ovo dijelo još opširnije osvrnuti.

SLOVENSKA NASELITEV NA KOROŠKEM

Pravkar je izšel letosni letnik »Geografskega vestnika« ki ga izdaja Geografsko društvo v Ljubljani. Med drugimi razpravami je tudi obsna historično-geografska študija Milka Kosa, »Slovenska naselitev na Koroškem«. Razprava nam izčrpo in nazorno prikazuje potek prve slovenske poselitve na Koroškem (v zgornjem Podravju) in mora vzbudit živo zanimanje vsakega našega človeka, ki mu je preteklost slovenskega naroda, zlasti onega na Koroškem, pri srcu.

ISTARSKI TEATAR I ŠTAMPA.

O uspehu drame »Za našu grudu«, koju je u zagrebačkom teatu opetovala izvela teatarska grupa istarskih akademičarja, pisala je zagrebačka štampa pojavljeno. Split-sko »Novo Doba« zabilježilo je takodjer sa nekaj topnih riječi pobude uspehe istarskog teatra. List zagrebačkih Slovenaca »Odmev«, koji izlazi mjesечно, donosi u svom 3. broju ovu bilješku:

»Za našo grudu« je naslov drame slovenskega književnika Jože Goričkega, ki so jo izvajali diletanti emigrantskega Istarskega akademiskega kluba, ki združuje studente iz naših zasuhnjih krajev. Že drugič so se nam predstavili s to dramo na održ Maleta gledišča. Prvič na proslavi 120. obljetnice rojstva in 50. obljetnice smrti velikega narodnega buditelja istarskega škofa Jurija Dobrile, drugič na državni praznik 17. decembra. Snov za to delo je vzeta iz borb našega ljudstva proti nasilnemu raznoredovanju, ki ga že od prevrata sem vrši Italija na ta način, da gospodarsko uničuje, zapira in ubija naše ljudi: samo zato, ker ljubijo svoj materinski jezik in svojo rodno zemljo. Želo pretresljivo slika vso Golgota trpljenja in muk naših bratov onkraj meje. Sama izvedba igre pa tako v umetniškem, kakor tudi v tehniškem pogledu, naravnost preseča. Igrali in režiser, vse diletanti, so se pokazali odlični. Vse uloge so bile dobro naučene in podane z velikim razumevanjem. Uspeh je bil zelo lep, mnogo lepši kot prvi izvedbi. Občinstvo, ki je napolnilo gledišče, se je marljivim diletantom-studentom oddolžilo za njihov trud z dolgotrajnim ploskanjem. Istrskemu akademiskemu klubu častitamo k tamu lepemu uspehu in želimo, da se nam se večkrat pokaže na tem polju svojega udejstvovanja.«

VIRI O NARODNIH JEZIKOVNIH IN VERSKIH MANJŠINAH.

Schmid: Wie können nationale Minderheiten geschützt werden? Berlin 1920.

Spectator: Le minoranze e la Società della Nazioni — Roma 1923.

Vichnaic: La protection des droits des minorités dans les traités internationaux de 1919—1920 (Paris 1920).

Villari: La protezione delle minoranze (Roma 1923).

Vladoiano: La protection des minorités en droit international (Paris 1921).

Wolzendorff Kurt: Grundgedanken des Rechts der nationalen Minderheiten. (Berlin 1921.) (Mos)

Crta plavetila tanka i blijeđa bit će jezero, medju nebom gola porculana svjetli polumjesec izgubljen od bijelog oblaka

umače svoj roščić mirni u ledeni voda nedaleko od trih veljih trepavica od smaragda, trske.«

ili još bolje u »Poslijepodnevu jednog faunu.«

»Ove nimfe hoću da ovjekovjećim.«

Tako jasno.

njihovu put lagaju da lebdi u zraku izmorenu gustim snima.«

DELovanje „TABORA“

PREDAVANJA LJUBLJANSKEGA
„TABORA“.

V zadnjem času smo imeli na naših saščankih spet par lepih predavanj. G. prof. Rudolf nam je predaval »O brezposlenosti«, g. ing. Gerli pa »O strupenih plinih«. Dve predavanji, ki sta zelo aktuelni in zanimivi.

Proslavili smo praznik Ujedinjenja. Tov. Bensa je imel primerno predavanje, na kratko nam je očrtal zgodovino in one dobe, ki so pomenile za nas najtežje suženstvo in hlapčevanje. Vendar pa imamo sedaj tudi mi najlepšega izmed vseh narodnih praznikov, imamo naše ujedinjenje. Zal, da tega že niso deležni oni naši bratje, ki žive v tihih domovih našega Primorja in oni, ki žive na lepem Korotanu, toda sinovi Krasa in Korotana ne obupajo. Imeli smo nadalje komemoracijo za pok. cerkvenim knezom, nadškofom Sedejem. Predaval je akademik g. Valentincič. Obrazložil je vse one politične dogodke katerih števje je bil naš pok. Sedej, mož odkritega, poštenega in kremenitega značaja. G. predavatelj nas je pobliže seznanil s Sirotijem, zatiralcem vsega kar je naše, pričenši v koperskem semenišču kjer mu je bil izročen tudi naš mladi duhovniški naraščaj, pa vse tja, do preganja naših stolnicih duhovnikov. Vsem so se živo spominu premože arretacije, ki so se vrstile takoj ob prihodu Sirotija.

PREDAVANJE DRA ČERMELJA O TROGIRSKIH DOGODKIH.

V delavskem prosvetnem in podpornem društvu »Taboru« je predaval 29 decembra prof. dr. Lavo Čermelj o trogirskih dogodkih in kampanji fašističnega Rima proti naši državi. Spočetka je citiral Mussolinijev govor v italijanski gornji zbornici, nato pa odgovor jugoslovenskega zunanjega ministra g. Jevtića v našem senatu. Predavatelj je poudaril politični pomen govora našega zunanjega ministra v zvezi s sestankom Male antante. S svojim govorom je minister Jevtić odvrnil dejansko nevarnost, ki je grozila naši državi spričo Mussolinijevih besed ter je opozoril vso evropsko javnost na resno vprašanje jugoslovensko-italijanskih političkih odnosov. Po obeh citatih je analiziral razvoj dogodkov. Iznesel je tezo, da so imeli beneški lev v naši Dalmaciji svoj poseben pomen nele kot emblemi države, kakor n. pr. avstrijski dvoglavnji orli, marveč kot znaki politične sile, kakršno predstavljajo tudi danes fašistični snopi, ki jih vzdavajo po vsej fašistični Italiji v sleheriu novo stavbo. Včasih imajo takji emblemi tudi svojo vrednost, zlasti če tvorijo bistveni del ornamentike na stavbi.

Doba beneškega vladanja na naši obali pa je bila ena izmed najbolj nesrečnih v Dalmaciji in tudi v Istri, ker so tedaj Italijani izrabili razkoj med slovenskimi voditelji, ki so se znašli na razpotju med polmesečem in križem. Suverena jugoslovenska oblast je po osvoboditvi našega naroda pustila v miru neškodljive spomenike tujih vladavine. Fašistični Rim pa se je nenadoma spomnil na beneške leve in jih proglašil za žive priče italjanstva v Dalmaciji. Ta kampanja se je širila dan za dan in je nazadnje omajala vso potprežljivost in popustljivost dalmatinskega ljudstva, tako da so nazadnje nekateri dalmatinski fantje zrušili tuge simbole. V Italiji so zagnali krik, a se niso zavedali, da bjejo s tem le po lastnih ljudeh, ki so v l. 1918., ko je italijanska vojska zasedla Dalmacijo, delili beneške leve italijanskim admiralom kot odlikovanja, druge pa v svoji lastni razposajenosti zbilj in zrušili, kakor navaja don Bulec v nekem svojem spisu. Pa če prav bi imeli trogirski kamni kakršno koli umetničko vrednost, ne edehtajo niti v tisočinkah odstotku vandalizma in zla, ki so ga prizadeljali s kokainom zastrupljeni fašistični skvadišti v slovenskih in hrvatskih deželah za mejo.

Toda Italija se ni zadovoljila z očitki o barbarstvu in nekulturnosti, marveč je poselila naravnost v naše notranje zadeve ter tako ponovno izpričala da hoče, kakor nekoč Benečani izkoristiti rovarenje hrvatskih izdajic proti njihovi lastni domovini. Pred leti so pričakovali, da se bo dala naša meja potisnuti še dalje proti vzhodu in jugu, so poveličevali srbsko kulturo in južnoščerje ter blatili Slovence in Hrvate kot naše sovražnike zaveznikov, kot Ra-

deckyleve pajdaše kot narod brez kulture in brez izobrazbe. Danes so Srbi oni barbare, Hrvati in Slovenci pa kulturni in pošteni ljudje. Musolini je dal v svojem govoru dejansko izraza takim mislim. Prvič v politični in diplomatski zgodovini se je zgodilo, da je odgovorni državnik na parlamentarnih tleh javno priznal svoje protipravno vmešanje v notranje zadeve druge države. Spričo trogirskega dogodka so naše oblasti aretirale in obsodile krivce, nihče pa ni sodil in preganjal ljudi, ki so pozigali Narodne domove, rušili spomenike velikih kulturnih mož in ubijali nedolžne ljudi. Nasprotno: sleheri izmed njih je bil poveličan in nagrajen.

G. predavatelj se je dotaknil tudi verskega momenta in povedal kako hočejo Italijani prikazati našo državo kot zatiralko katoličke vere. Naša država, da se trudi na vse načine kako bi razširila pravoslavno vero in v ta namen gradi mnogo pravoslavnih cerkev tudi sicer med popolnom in izključno katoličkim ljudstvom. Mislimo, da Italija nima ravno posebne pravice zagovarjati jugos. katolicizem še z ozirom na njene dolgotrajne in mnoge konflikte z Vatikanom in s ozirom na preganje naše duhovštine v Jul. Krajini.

Italija je s svojo kampanjo doseglj ravnospravno od tega kar je zelela doseči: naš narod, kakor ob vsaki drugi priliki ko je treba braniti naše meje in naše ljudstvo je tudi sedaj pokazal, da je edin in ko se gre za zunanje sovražnike pripravljen žrtvovati vse.

Mussolini je pripisal krvido zaradi dogodkov v Trogiru tudi tujcem n. pr. Steedu, ni se pa spomnil ne lorda Rothermerea in niti kneginje Hohenzollernske in njenih političkih afer. Ko so ju razkrinali je bil gotovo presenečen, in morda baš spričo tega niti ni čudo, da se je v rimskem senatu tako prenagli, da je izvencena njegova beseda nazadnje skoraj kakor vojna napoved. Toliko bolj je zato zaledla popolna bladnokrvnost našega zunanjega ministra, ki je z mirno besedo povedal prepetaemu imperijalizmu na zapadni obali Jadrana, da nas ne bo nikoli presenetil, ker smo od vsega početka pripravljeni braniti vse pridobitve, za katere so dali stotisoči svoja življenja. Zaradi pohlepa po naši zemlji sta se zrušili že dva imperija, osmanski in habsburški, in ni izključeno, da se bo še tretji.

Za predavateljem se je oglasil k besedi g. Andrej Gaberšček, nakar se je predsednik zahvalil obema govornikoma. Po odmoru so prišle na dnevni red društvene zadeve.

SV. VEČER TABORJANOV

Na sv. Večer si vsak želi domov, domov med svojce.

Emigrant nima doma, samo mnogo bratov enakih po usodi, ki jih je zadela.

Prostorna dvorana v gostilni pri »Levu« je združila vse te brate. Mnogo jih je bilo, vse kote so napolnili, vse mize zasedli. Drevesce, sredi dvorane, s prižganimi svečami, jih je spominjalo na prejšnja leta, ko so v domačem krogu preživelvi sv. večer. Duše so prekipevale, polne notranjih čustev, ki je vse prišlo do izraza v izbranih prazničnih besedah g. načelnika Sancina. Govoril je iz duše v dušo.

Božič, praznik odrešenja! Tudi nam bratje bo prišlo odrešenje, samo verjeti moramo, naša vera mora biti trdna, neornajna.

Praznično razpoloženje je bilo ustvarjeno, stopnjevala pa ga je še skupna večerja, približno 120 emigrantov. Sledili sta dve lepi in posrečeni recitaciji in kmalu se je oglašila od mize do mize naša lepa pesem. Videli smo, da naš emigrant, ki se dače od doma, z največjo težavo bori za vsakdanji kruh, za svoj dom, je praznoval sv. večer ne v brezmiselnem hrupu ampak v misli na dom in na domače.

Marsikdo je imel trpke misli, ko je videl v dubu domača mirno hišo, v kateri ni smeha in ne pesni, v kateri ni najpotrebe nešega, ampak sama žalost, da marsikdo je imel trpke misli, toda vsak je imel tudi srečno polno upanja, ko je videl našo složnost in vzajemnost.

Božič, praznik odrešenja... Bratje, verujte, tudi nam bo prišlo odrešenje, samo vredni moramo biti in pripravljeni!

»TABOROVO« SILVESTROVANJE.

V dvorani hotela »Tivoli« je tudi naše društvo priredilo uspel Silvestrov večer, ki je tako v moralnem kot v gmotnem ožiru izpolnil naše pričakovanje. Nabralo se je tolkico ljudi, da se je moralno nekaj njih celo vrnil, ker niso dobili prostora.

Na prireditvi je sodeloval pevski zbor s par pesmima resnega in veseloga značaja. S olo-petjem je nastopila tovarišica Nešpužanova, ki nam je zapela troje pescnic. Tako zbor kot ona sta žela od ljudstva obilo priznanja. Sodeloval je tudi dramski odsek, s posrečenimi kupleti in šaljivimi nastopi, ki je zabaval občinstvo tia do polnoči, ko je udeležencem voščilo novo leto dvanajst otrok z letnico 1933. To pot so otroci, ki se zbirajo stalno pod okriljem dramskega odseka »Tabora« tudi prvih nastopil z eno-dejanskim prizorom »Nada primorske dece«, od Pravdoslava Čuluma ki je dovolil prevod iz srbohrvaščine. Temu se tudi na tem mestu za njegovo prijaznost zahvaljujemo. Otroščki imajo stalne vaje in je otroški odsek mišljen kot naraščaj dramskega odseka. Po polnoči se je razvila animirana prosta zabava s šaljivo pošto in plesom. Za godbo so poskrbeli člani »Tabora« sami. Zgodaj v jutru so se takó udeleženci kot člani razhajali v zavesti, da so zopet preživelji lep in prijeten večer ter pokazali društveno prizadevanje v vseh smereh.

Štampa o našem listu

»JUGOSLAVENSKA REČ« O »ISTR«.
Božični broj »Istre« uspio je iznad svakog očekivanja i s mnogih strana primili smo pisma puna priznanja i hvale. I u štampi je bilo govora o našem božičnem broju. Tako je, naprimjer, ugledni zagrebački tedenik »Jugoslavenska Reč« pod naslovom »Lepa kulturna manifestacija emigranta« donio ovaj feliton za nas veoma laskav:

List istarskih emigrantov »Istra«, tedenik, koji izlazi u Zagrebu, otkako je postao njegov urednik Ive Mihovilović, ide u naših način na bolje uređivanih novina. Oko »Istre« se sakupila sva naša istarska emigrantska inteligencija i nivo na kom se drži danas ovaj tedenik, usprkos teških materialnih prilika, a mnogo zahvaljujući i svom uredniku, pokazuje da le ta inteligencija jaka i da ona nije samo šačica neznačnih ljudi.

Sjajno svjedočanstvo o tome dao je božični broj »Istre«, pun priloga iz političkog, ekonomskog i kulturnog života Istre. Pun ozbiljno i seriozno pisanih članaka, beletristike i priloga lijepe istarskih telekata bilo slovenačkog ili hrvatskog plesmenika.

U cijelokupnoj božičnoj zagoni zagrebačkoj štampi »Istra« bez sumnje, zauzima najuglednije mjesto. Ona svom sadržinom, čija je prednost da je raznolika, a opet da kroz sve to provjera jedan duh i jedna misao, pa izborom priloga, što je opet povala njenom uredniku, pretstavlja jedan bogat i dragocjen almanah intelektualnog rada istarskih emigrantov.

Nijedan članak, koji je ušao u ovaj božični broj »Istre«, nije dan pa nijedan na najmanji prilog, ne kvari harmoniju cijele sadržine a nema nijedna riječ prigovora uredniku da je u list uvrstio ma bilo što na čemu bi karakter ovog reprezentativnog broja.

I jedini bi prigovor bio taj: Trebalj je svakako izdati božični broj »Istre« u istinu u obliku almanaha. Ovako, bar se nama čini, nijena bi vrijednost bila trajnija i sačuvala bi se. Oblik knjige kao da se uvijek duže čuva, no novina. Oblik almanaha da bi toj sadržini, iznesenoj u božičnom broju »Istre« značajniji biljeg. Ali zahvaljujući spremnosti njenog urednika i znajući tehničke poteškoće, naročito u spremanju listova velikih opsegova i reprezentativnog karaktera kao što je taj broj »Istre« — ona nimalo ne gubi na vrijednosti, nego je, štaviše i dobiva.

Ne možemo se zadržati na svakom prilogu »Istre«, da ga prikažemo, pa bilo to i samo u nekoliko riječi. Preobilan je to materijal i mnogo bi se imalo reći.

Od priloga političkog karaktera spominjamo dva članka mladog publiciste D. Šepića, koji se u »Istre« već istakao s velikim poznatim intervjuima s vodnjama anti-fašističke propagande u Francuskoj. U božični broj »Istre« dao je dva priloga. To su: Mussolini diplomatica, prikaz knjige Gaetana Salvenitja; te: Fašizam i manjine, članak koji mi smatramo jednim od najboljih priloga cijelog ovog reprezentativnog broja. Od ostalih priloga iz istog područja spominjemo: Francija i Italija od Gr. S. J.; Sukob dviju rasa, italijanska načela o Julijskoj Krajini, opširan i značajan članak Blaža Zuccona; Naše zgodovinsko pravo; Nacionalna prošlost Rijeke od M. Mažiča i dr. Od kulturno historijskih priloga ističu se članci braće Rojnića, Ante Rojnić, novinar, iznjo je nekoliko veoma zanimljivih detalja iz života dra Sedeja, vadeći ih iz korespondencije ovog plemnitog goričkog nadbiskupa, što je pokojnik vodio sa svojim prijateljem drom Primozom Mate Rojnić, profesor iznjo je u članku Stari talijanski pisci o Slovencima u Istri, tri lika: Pape Pije II, Tommasina, biskupa novigradskoga i Naldinija, biskupa koparskog, njihova ispravna mišljenja o slavenskom življu u Istri i Dalmaciji. Nikola Pajalic piše o Berču, Kumičevu gnezdu; Zvane Kastavac donosi uspomenu iz Istre Kad je »Gubernija Istra čekala Ruse. Jakov Mikac piše o narodnim običajima u Istri. Zanimljiv je članak dra Lava Čermelja Narodne manjine v starih pokrajina Italije i dr.

Literarne priloge dali su mnogi slovenački i hrvatski književnici Istrani. Tako Drago Gerwais, Ciril Kosmač, Tone Peruško, Karel Širok, Alojz Gradnik, Vladimir Nazor, Viktor Car Emin, Anton Bonifacij, Bogomir Magajna, Rikard Katalinič-Jeretov, Albert Širok i dr. Naročito se ističu čakavske pesme Mate Balote (pseudonim), koji je već prvim svojim pescmama, štampanim u »Istri« skrenuo na se pažnju. Pjesma Moj Otac ide u red njegovih najboljih pescmama. Za Matu Balotu rekao je, prikazujući njegove pescme u »Istri« pred nekaj meseци pisac tog prilaza izmedju ostaloga i slijedeće:

Balota nije ispeljavao mnogo pescmama, ali tim svojim premda malim brojem pescmama, on je postao jedan od naših najboljih istarskih čakavskih pesnika, najsnažnijih i najuvjetljivijih. Njegove su pescme vjerne i realne, on ne pada u romantičnost, on ne pjeva banalne tužaljke s namještenim stilovima. Ne. On pozna svoj narod, svoju zemlju, on zna njegovu dušu, njegovo rezonovanje, njegove boljke i ekonomsko so-

cjalne uslove za opstanak. On ne pjeva kroz prizmu starog romantičnog patriotizma i zova na odmazdu. Mate Balota je duhovni socijalan, on je ogorčen na nepravdu ljudsku, ali da negoya ogorčenost nikada ne prelazi granica. Čak ni u jedinstvenoj mu pescmi, najbolj uopće, koju je nazvao prosto jednostavno »Kozak«. Koliko ima značenja u toj pescmi i koliko ona veli. Ta pjesma impresivno snažna, socijalno duhovna, ona je tako jedinstveno izražena, da joj je mjesto u svakoj našoj antologiji.

Mate Balota je pjesnik Istre, koja ne umire, zemlje, koja strpljivo traje svoje mučne dane i s velikom i pozitivnom vjerom u sebe, u svoju svijest i snagu očekuje bolja vremena i povratak onu njene djece, koja su je silom prilika ostavila i krenula novim putevima i novim svjetovima. I ovim svojim najnovijim pescmama potvrdio je Mate Balota ono, što je o njemu pisac gornjeg citata kazao.

Osim spomenutih članaka i radova donijenih je božični broj »Istre« veliki broj manjih i nepotpisanih.

Sve u svemu istarski su emigranti pokazali svoju intelektualnu jakost, svoju snagu. A ta je, kako to pokazuje ovaj reprezentativni broj njihovog lista, na lijepoj visini.

V. K.

»NOVOSTI« O NAŠEM LISTU.

O božičnjem broju »Istre« je naročito topila recenzija izšla u zagrebačkim »Novostima«, u kojoj je pod naslovom »Dokumentat kulturne snage i nacionalnog rasion d'etre« rečeno i ovo:

»Božični broj »Istre«, glasila Saveza jugoslovenskih emigrantov iz Julijanske Krajine jeizašao na četrdesetak stranica velikoga formata »Novosti«, s obiljem članaka, rješama, sa sadržajnom kronikom i mnogo slika te portreta pojedinih autora. Cijena mu je samo 2 dinara po komadu pa ne bi smjelo biti nijednog našeg inteligenta koji taj snažan dokument kulturne snage i nacionalnog rasion d'etre našega naroda u Istri, Primorju, G

POSLJEDNJE VIESTI

RASPADANJE FAŠIZMA

Najviši Mussolinijevi doglavnici bježe preko granice — Poslijе Turatia pobegli su Cristini i Scorz — Hitno zasjedanje velikog fašističkog savjeta — Kriza vlade zbog krize u stranci

Trst, 5 januara. U Italiji se posljednjih dana redaju dogodjaji, koji jasno svjedoče da se u fašističkoj stranci spremaju vrlo ozbiljne stvari. Ovog puta ne radi se samo o nezadovoljstvu odozdo, nego o otporu odozgo. Nalviši fašistički funkcionari počeli su se odupirati dosada uobičajenoj slijepoj pokornosti Mussoliniu. Bijeg bivšeg glavnog sekretara fašističke stranke Turatia bio je, kako svjedoče najnovije vesti, samo početak i prema svim znacima spremu se nešto veliko. Jasno se još ne može razabratи o čemu se radi, ali prema mjerama koje je vlasta poduzela posljednjih dana, može se zaključiti, da je situacija vrlo ozbiljna. Bijeg Turatia nastoje vlasti još uvijek uporno prikrivati. Fašistička štampa koja je inače vrlo glasna, sada o svemu tomu šuti. Ako se uzme u obzir, da je fašistička štampa direktno podredjena vodstvu stranke, onda je to samo dokaz, da su vesti o bijegu Turatia istinite. To svjedoče i razne druge mjere. Fašistička vlast izdala je svim potčinjenim vlastima stroge upute, kako bi sprilečile daljnje pokušaje bilega nezadovoljnika i otpornih fašističkih pravaca u inostranstvo. Na Rijeci, Trstu i svim drugim pograničnim gradovima pojavile su se cijele čete fašističkih policijskih agenata, milicionera i karabinjera. Dozvole za putovanja u inostranstvo obustavljene su za cijelu državu, te se ne izdavaju ni u najhitnijim slučajevima. Cijela liburnijska obala sve do Opatije i Mošćenice nalazi se pod najstrožom paskom, a uz obalu patruliraju luke krstarice i torpedorazarači koji zaustavljaju svaku barku te le strog pretražuju. Naročito se pazi na rihbare da se ne bi pod kriksom ribara skrivalo kolj fašističkih bijegunaca. Isto tako su na svim ostalim granicama Italije od utorka u veće pojačane sve straze, tako da ne bi mogao ni miš neopaženo preći preko granice. Na svakih 200 metara postavljena je patrola karabinjera i milicionera, a u "opasnim" predjelima straze su porazmještane još gušće.

Na Rijeci i Trstu sinoć su se proširele vesti, da su se za Turatijevim primjerom poveli sada još i drugi ugledni fašistički pravaci. Medju bijeguncima nalazi se i bivši predsjednik vnitrenog fašističkog tribunala fašistički general Cristini, koji je, pored ostalog predstavljao i poznatom puljskom i tršćanskim procesu u kojima su Gortan i drugovi bili osudjeni na smrt. Cristini je lanjske godine došao u konflikt sa Mussolinijem i ostalim vodstvom fašističke stranke, jer je vjerojatno ipak došao do uvjerenja, da rad fašističkog tribunala nije dostopan civilizovane države. Zbog toga bio je Cristini lišen svoga mesta.

VEROUK V MATERNEM JEZIKU

Znameniti profesor kat. cerkvenega prava na moskovski univerzi dr. Eichmann je nedavno priobčil v bavarskom duhovniškom listu razpravo o veronauku in materinščini v luči cerkvenega prava. Stvarna razprava je v cerkvenih in manjinskih krogih vzbudila obilo zanimanja. Priobčujemo jo u izvlečku:

Dušno pastirstvo v župniji izreča cerkveno pravo župniku in od škofa mu pridanih pomočnikom. Pastirstvo mora biti enotno pod župnikovim vodstvom. Bistven del njegovega delokroga je versko poučevanje odraslih in otrok.

Glasom cerkvene postave (c. 464) ima župnik pravico in dolžnost, da izvršuje pastirstvo v polnem obsegu in taisto lahko zabrani vsakemu tujemu duhovniku. Njegova naloga je (c. 1330) deliti otrokom pouk za prvo spoved, sv. obhajilo in birimo in jih poučevati v ostalih resnicah.

Glasom c. 1332. mora župnik poučevati odrasle "sermone an eorum capum accommodato", to je v besedi, ki jo ljudstvo razume in mu je domaća.

Ta vedno upoštevana postava velja in se večji meri za poučevanje otrok. Z otrokom nai se govori v besedi, ki sega do njegovega srca in razuma in nikakor v tuji, nerazumljivi besedi.

Cerkveno pravo proglaša naravno pravo za božjo, katere se ne sme nikdo dotaknuti.

Sam sedaj vladajoči papež Pij XI. je nedavno izjavil škofu v Osnabrücku, da imajo vernici naravno in nadnaravno pravico, da se jim deli verouk in vrši dušno pastirstvo v maternom jeziku. Sveta in nedotakniva je otrokova pravica, da govori z Bogom in o Bogu v jeziku, ki si ga je pružil od matere in ki ga govori narod, kateremu pripada. Ise materna beseda pride iz srca in gre k srcu.

U FOND ISTRE

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

"Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovo u normalnom formatu."

Bilježimo ova nova imena plemenitih do rovatelja:

N. Zugelj, Dravje	Din 10.-
Jugosl. Čitaonica, Kastav, Srdoči	Din 6.-
Ante Vojak, Oroslavje	Din 10.-
Dr. Dinko Trinajstić, senator, Vrbnik	Din 100.-
Sirotić Josip, učitelj, mjesto vijencu na grob pok. oca	Din 100.-
Jedrličić Tomo, učitelj, Ljubljana	Din 20.-
Smuc Lojze, lajnik Gremija Trgovcev, Ljubljana	Din 50.-
Motika Josip, Krk,	Din 50.-
Zdunajčić Mileva, učit., Skoplje	Din 50.-
Pilato, Zagreb, za rasprodane blokove za fond lista	Din 29.-
N. N. Zagreb	Din 2.-
Kjuder Karol, Maribor	Din 15.-
Radošević Sime, Zagreb	Din 30.-
Dr. Velčić Petar, odvjetnik, Krk	Din 50.-
U prijašnjem broju objavljeno Din 12.320,50	

Ukupno Din 12.842,50

NAŠI U BEOGRADU

Beogradska »Politika« (praveći anketu o došlijacima u Beogradu) piše:

U Beogradu postoji udruženje emigranta »Istra—Trst—Gorica«. Iako su ovi emigranti u velikoj većini Slovenci, te smo ih mogli podvesti pod rubriku o Slovencima, donosimo zasebno razgovor sa predsednikom ovoga udruženja g. Albinom Radikonom, inspektorom Ministarstva poljoprivrede:

Tri hiljade u Beogradu

»Na teritoriji Uprave grada Beograda živi otrlike pet stotina emigrantskih familija sa okruglo tri hiljade duša iz neoslobodenih krajeva Juliske Krajine. Najveći broj potiče iz same Istre a ostatak iz Trsta, Gorice, Rijeke i Zadra. Po zanimanju zauzimaju sve moguće položaje, od zemljoradnika, pa do viših činovnika i advokata, lekara, i tako dalje.

Veći deo emigranata koncentrisao se u predgradima. To su uglavnom stručni radnici u raznim državnim i privatnim radio-nicama. U samom gradu stanuju činovnici, advokati, trgovci i samostalne zanatlije. Iz Istre, Trsta i Gorice doneli su emigranti svoju težnju za organizacijom, koja je sačuvala isti karakter koji su ova udruženja imala u staroj postojbini, to jest opšte udruženje emigranata, bez obzira na stalešku, političku, versku i plemensku pri-padnost.

U Beogradu postoji udruženje emigranta Istra—Trst—Gorica, koje živi uspešno već nekoliko godina. Njegov glavni cilj je pomaganje emigrantske sirotinje, jačanje narodnog duha a naročito borba da nai-elementarnija čovečja prava dobije naša slovenska manjina u Italiji.

Sezdeset hiljada u Jugoslaviji

Takva udruženja ne postoje samo u Beogradu, već i u ostaloj državi, a i vanjennih granica, naročito u Francuskoj, Južnoj i Severnoj Americi. Ukupno tih emigranta u Jugoslaviji ima preko 60.000 a u ostalim delovima sveta (Egipat, Francuska, Belgija, Amerika, Nemačka) preko 40.000 duša.

To znači da je jedna šestina celoga jugoslovenskoga naroda tamo morala da pod pritiskom tude vlasti ostavi svoje domove. Pritisak se vrši ne samo političkim sredstvima već i ekonomskom, specijalno poreksom politikom, tako da je narod prisiljen da se seli, i broj emigranata u našoj državi od dana na dan raste.

Istom onakvom ljubavlju i preduspremljivošću kao u Ljubljani i u Zagrebu, primljeni su naši emigranti i u beogradskoj sredini. To je u toliko razumljivo, što su po mentalitetu, a znatnim delom i po krv i narodnim običajima, veoma srodnii istočnom delu našega naroda. To važi u prvom redu za Istrane. Uglavnom su emigranti kao stručni radnici i kao svesne zanatlije svuda dobro viđeni, i znatan deo uspeo je da u Beogradu obnovi svoju egzistenciju. Međutim, privredna kriza, koja je pogodila i Beograd, otežava uposlanje novih pridošlica, a znatan broj naših zemljaka koji su do sada bili uposleni izgubili su u poslednjoj godini svoja mesta. Moramo naglasiti da se Beogradska opština uvek i najpreduspremljivoje odazvala molbama našeg udruženja za uposlanje izbeglica i da su kako ranije uprave tako i sadašnja opštinska uprava pokazale duboko razumevanje za potrebe našeg življa.

Naši zemljaci uživali su se u beogradski ambient potpuno, i njihova deca ne mogu da se razlikuju od domorodaca. Ima Srbijanaca koji su uzel naše Istranske za žene, i obratno. Razlika u vezi ne igra nikavu ulogu, a da ne govorimo o nekim plemenitskim razlikama. Istra pretstavlja etnografski Jugoslaviju u malom. U Istri su zastupane sve vere sem muslimanske, glavna narečja sva bez izuzetka. Karakter Istrane pretstavlja znatnim delom sintezu celokupnog našeg naroda, a pošto ne postoji nikakva jača plemenska svest, naš se narod prilagodava u Jugoslaviji svakoj okolini i spredini. Saraduje u javnom životu i štititi interes kraja, u kojem se je nastanio.

Zanimljivo je da su naši zemljaci iz Istra, Trsta i Gorice i u samom Beogradu uveli inicijativu u svoje ruke za stvaranje

sokolskih društava, da saraduju sa starosedeocima u svim akcijama koje su im pristupačne po njihovom položaju. Ma da su u Beogradu našli drugi zavičaji i našli na okolini koja im u svakom pogledu izlazi na susret, naši Istrani, Gorčani i Trščani puni su nostalgie za svojim krošom, i najsrećniji su kad u užem krugu mogu da sebici dočaraju prošla vremena u Julijskoj Krajini.

Ubedenje emigranata iz Julijске Krajine

Istrani, Trščani i Gorčani bili su od pamтивeka graničari našega naroda i bori li se u zbijenim redovima protiv napadača ekonomski jačeg tudina. Italijani nisu pravili nikakve razlike između Slovenaca, Srba, Hrvata, Čeha, Poljaka i Rusa. Svi su bili jednako mrski »Slavis«, i glavni posao im je pod Austrijom bio dostavljanje austrijskim policijskim vlastima, da su to Svesloveni, Rusi.

Samim tim stvorena je jedinstvena slovenska nacionalna svest, i zbog toga vrlo je teško našim zemljacima uživeti se u plemenski mentalitet našega naroda. Njihova je težnja stvaranje kulturne zajednice, kulturno jedinstvo u Jugoslaviji, i radi toga vrši se vastitanje dece na toj širokoj osnovi. Deca znaju i slovenački i srpsko-hrvatski jezik, sa jednakom ljubavlju čitaju i srpske i hrvatske i slovenačke pisce i pesnike, i nema zabave na kojoj se ne bi recitovale pesme i jednog, i drugog i trećeg dela našega naroda.

Zbog toga se u Udruženje Istra—Trst—Gorica primaju pored emigranata i Srbi, Hrvati i Slovenci, i veliko je zadovoljstvo našim Primorcima kad mogu na svojim zavarama registrirati kako učeće starih Beogradana i kad mogu da konstatuju kako smo srodnii ne samo po političkim težnjama već i po načinu života i narodnim običajima. Naš narod je, doduše, skromni i realan, ali ipak u duši svakog Istrana živi uverenje, ako ne i ambicija, da je on pozvan da bude posrednik između pojedinih plemena u Jugoslaviji, i da će Jugoslaviji biti dobro kad u njoj pobjedi ideja ne samo jugoslovenske, već sveslavenske nacionalne svesti.

ZANIMIVA ITALIJANSKA STATISTIKA

Trst, 26. decembra.

Te dni so objavili vsi italijanski listi statistiko inozemcev, ki stalno prebivajo v Italiji, Nanaša se sicer na ljudsko štetje, ki se je izvršilo lani 21. aprila, ker izkazuje obenem tudi prirastek odn. odpadek v številu inozemcev v primeri s številkami ljudskega štetja od 1. decembra 1921. leta.

Dočim so leta 1921. našeli v vsej Italiji 110.440 stalno nastanjениh inozemcev, so jih našeli 1. 1931. 132.430, torej za 21.990 več kot jih je bilo pred desetimi leti.

Najznamenitejši pojav pri tej statistiki — številke se navajajo po starih pokrajnah, ne pa po sedanji upravni razdelbi, »provincijah« — je pač dejstvo, da je v 13 pokrajinah število inozemcev porastlo in samo v treh pa padlo. Med temi tremi pokrajinami sta ravno oni obmejni pokrajini, ki sta prišli šele po vojni pod Italijo in sta naseljeni s tako imenovanim »drugorodnim« prebivalstvom. Jugosloveni in Nemci, namreč »Julijška Krajina in Zadar« in pa »Tridentinska Beneška« (južni Tirol).

V Južnem Tirolu so leta 1921. našeli 25.405 inozemcev, v letu 1931. pa samo še 15.715, torej 9690 manj. V Julijški Krajini z Zadrom pa je bilo 1921. leta 30.466 inozemcev, a leta 1931. so jih našeli 27.817 in se torej njihovo število zmanjšalo za 5941. Kdo so bili ti inozemci, ki so se izselili v teku zadnjih desetih let iz teh dveh pokrajin, in zakaj so se izselili?

Odgovor na to vprašanje je pač lahek. Bili so Nemci in Jugosloveni, poslovni ljudje, ki zaradi svoje narodnosti niso mogli ali pa niso hoteli ostati še dalje na sedaj italijanskih tleh, ker so jih italijanski ne-sluzbeni in službeni krogi delali neprilike in ovire, samo da bi jih čim prej odrinili čez mejo. Bil je pa med njimi gotovo tudi še kako pripadnik drugih narodnosti, ki mu je propagiran poslovni življivo u teh novih talijanskih pokrajinh onemogočilo obstanek, pa se je izselil. Pa je padlo število inozemcev.

Naručujte

DŽEPNI KALENDAR

EMIGRANT

ZA GODINU 1933

Poslužite se našom narudžbenicom koja je odštampana iza ovog oglasa na idućoj strani dolje.

Uprava lista „ISTRÀ“, Zagreb

MASARYKOVA 28a

ZADAĆE NA ŠEGA ŠPORTA USPJESI ŠPORTSKOG KLUBA »ISTRa« U NOVOM SADU

17. i 18. decembra novosadski klub »ISTRa« športska sekcija društva »ISTRa«, proslavio je na najdostojniji način ime Istru, kojim se ponosi. U ta 2 dana odigrane su peharne utakmice za pehar S. K. »Gradjanški«, u kojima su učestvovala 4 izabrana Kluba. Već prvog dana sreli su se »ISTRa« i »Gradjanški«. »Istra« nakon vrlo lijepo i kombinatorne igre, koja se mnogo svidiela publici, koje je bilo oko 1000, uspijeva da odnese prvu pobjedu, tukavši »Gradjanškog« sa 5 : 0. Tom pobjedom dolazi »Istra« u finale. Istog dana igraju nerješeno »Slavija« i »Makabi« (1 : 1), a u finale dolazi »Makabi«, nakon baćene kocke. 18. decembra, odigrana je finalna utakmica za pehar, koja je privukla još više publike. Nakon vrlo lijepo igre »Istra« uspijeva da tuče »Makabi« sa 5 : 1 i time osvaja srebrni pehar. O samoj igri nije potrebno opširno govoriti, dovoljno je kad se kaže, da je ona bila na visini. Igrači svih redom jedan bolji od drugoga, dali su sve od sebe, svijesni da igraju za »Istru«, i svojim požrtvovanjem i ustajnom borboru uspijevaju da tuku Klubove, koji stoje na prvim mjestima u tabeli. Za vrijeme te borbe, »Istra« je bila absolutni gospodar terena i nije dala protivniku da se snadije.

Nastup »Istre« u svojim novim plavobijelim dresovima sa grbom u kojem se isticao poluotok Istra, izazvali su udjeljenje kod brojne publike, koja je sa oduševljenjem pozdravljala svaku pobjedu »Istre«.

O toj pobjedi donijeli su mnogi listovi opširne izveštaje i sa simpatijama komentarišali uspjeh »Istre«.

Na samom terenu još prije svršetka igre, kad se vidjelo, da će »Istra« odnijeti pobjedu

publika je oduševljeno klicala Istri, a kad je bio kraj, oduševljenju i poklicima nije bilo prestanka.

Igrači, uz pratnju mnogobrojnih navijača prošli su gradskim ulicama pjevajući rodoljubive pjesme, i kličući jugoslovenskoj Istri, što je gradjanstvo gromko prihvataло. U sportskim krugovima takodje je ova pobjeda »Istre« uzrok komentiranja i mnogi predstavnici novosadskog športa su izjavili, da bi se »Istra« sa svojom momčadi mogla mjeriti sa ma kojim novosadskim prvorazrednim klubom. Naravski, poslije ove pobjede proriće se »Istra« lijepa budućnost.

Sutradan nakon igre proslavljena je ova lijepa pobjeda na banketu u »Dalmatinskom Podrumu«, gdje je »ispunjeno pehar«. Banketu su uz Upravu Kluba i igrače-pobjednike prisustvovali i predstavnici štampe, Novosadskog Nogometnog Podsveta i brojni prijatelji »Istre«.

Palo je i više zdravica, a najdublji utisak ostavio je govor pretdsjednika g. Laze Ljubotina, (Istranina iz Peroja) koji je istakao, da »Istra« nije samo svrha da prima i daje golove i pehare već da imenom Kluba, koje nosi, širi kult one napačene Istre, za koju treba da se borimo u svim pravcima, na svakom mjestu na svakom koraku.

Današnjim danom smo dokazali da smo na pravom putu i treba da tako nastavimo. Zatim je govorio i g. Vojislav Matić, novinar i saradnik »Vremena«, koji je svojim oduševljenim patriocičkim govorom na sve ostavio dubok utisak.

Poslije večere razvila se zabava, gdje se uz istarsku narodnu pjesmu klicalo jugoslovenskoj Istri i braći u ropstvu.

Klicalo se i zarobljenom Tirolu, što je primljeno vrlo simpatično od strane nekih predstavnika njemačke narodne manjine, koji su se našli na toj proslavi.

Progovorio je i g. Dr. Wagner, liječnik Novosadskog Podsveta, koji pozdravlja neoslobodjeni Tirol i Istru.

Klubu želi i u buduće najbolji uspjeh.

Tek kasno u noć razišli su se gosti sa čvrstom voljom da u nedjelju osvoje i drugi »božićni pehar« Podsveta.

Drugog dana izložen je pehar u izlogu administracije »Politike«, pred kojim se sakuplja svijet i komentariše ovaj zaista neočekivan al: zaslужen uspjeh »Istre«.

Sportski Klub »Istra« postigao je do sada vrlo lijepo uspješne i na zelenom polju a još više na narodnom polju, no ovaj uspjeh je jedan od najznačajnijih, koji valja zabilježiti. Ovaj Klub ne bori se samo za golove, kao što je i g. pretdsjednik naglasio, već i za pravednu stvar onog dijela našeg naroda čije ime nosi, a čiju stvar zastupa.

Svojim nastupima, širi Klub kult Istre i Julijanske Krajine ne samo u Novome Sadu, već i u bližoj i daljnjoj okolini, te će u historiji naše emigracije i imenem Kluba »Istra« u Novome Sadu biti označeno na vidljivom mjestu kao neu-mornog propagatora naše ideje.

Ne treba smetati s umu da je Sportski Klub »ISTRa« športska sekcija naprednog

i agilnog društva »Istra« u Novome Sadu, koja upotrebljava sve i služi se svim sredstvima, da naša stvar dopre u najšire siojeve ovađašnjeg pučanstva. Klub »Istra« okuplja oko sebe ne samo emigrante već i ovađašnju omladinu, koja je već danas tako prozeta idejom naše stvari da je za Istru pripravna žrtvovati sve.

Uspješno »Istra« prodro je i van Novoga Sada, te je medju prvima stigao Klubu i brzojav predsjednika našega Saveza g. Dr. Čoka, koji čestita Klubu i zahvaljuje mu se u ime cijele naše emigracije na sjajnoj pobjedi, što je dokaz naših vrlina i našeg sigurnog napretka. Uvijek napred za našu Istru, završava g. Dr. Čok svoj telegram, koji je na našim redovima u Novome Sadu izazvao silno oduševljenje. Mi se Dr. Čok najlepše zahvaljujemo na iskrenim i toplim riječima, te preko njega poručujemo cijeloj našoj emigraciji u Jugoslaviji, da na putu kojim smo pošli mi ne ćemo stati, već ćemo složno ići napred ka cilju, koji smo si potavili u zadatku.

Barba Lujo.

Savezni pretdsjednik primio je od društva »Istra« iz Novog Sada slijedeći telegram:

»Sportski klub »Istra« osvojio srebrni pehar, Živjela »Istra« — Juričić.«

Pretsjednik Saveza odgovorio je slijedećim telegramom:

»Istra«, Novi Sad. Iskreno čestitam u ime cijele emigracije sportklubu »Istra« sjajnu pobjedu, novi dokaz naših vrlina, našeg sigurnog napretka. Uvijek napred za našu Istru. — Dr. Čok, pretsjednik Saveza.«

IZVJEŠTAJ O STANJU MANJINA U EVROPI

Evropski kongres manjina je godine 1929. zaključio, da izdaje izvještaje o položaju pojedinih manjina u evropskim državama. Tako je izašla prva knjiga te iste godine, a sada »Dodaci godine 1932.« sa drugim podnaslovom »Manjine u državama Evrope«. U Frankfurter Zeitung izšla je recenzija te knjige. U recenziji tog njemačkog lista se kaže, da je ona pravi manometar nacionalističkog pritiska, po kome svaki gospodujući narod u državi može vidijeti, da se grieške njegovih postupaka osvjećuju na njegovim vlastitim sunarodnjacima u susjednoj državi — ako ih ima. U

Svima rođacima i prijateljima
čestitam

SRETNU NOVU GODINU

sa štovanjem

Dorić Nikola, Osijek

knjizi se po redu iznose podaci o položaju četrdeset milijuna evropskih manjina, i to najprije u Estoniji, Letonskoj, Litvi, Poljskoj, Češkoslovačkoj, Austriji itd.

Frankfurter Zeitung osvrće se na onaj dio, koji govori o našem narodu pod Italijom pa iznosi nastavljeno prisilno poticanje porodičnog imena Slovenaca i Hrvata 1931. te otstranjjen zadnji ostatak slovenske i hrvatske školske obuke, te je mjesto toga na nek. mjestima u srednjim školama uvedeno učenje engleskog jezika. Provode se mnogobrojne prognoze i konfincije u mjestima stanovanja Potpore za prognane su snižene od 10 na 5 lira 4. decembra 1931. došlo je nakon godinu i po dana istražnog zatvora 30 optuženih iz Julijske Krajine pred posebnim sud u Rimu, koji je donio kazne od preko sto godina zatvora. 23. februara 1932. stajalo je pred istim sudom 13 Slovenaca radi navodnog umorstva jednog talijanskog financa. Same vlasti moraju priznati, da su pravi počinitelji unakli preko granice. Pa ipak su optuženi bili osudjeni na ukupno 330 godina zatvora. Jedan je optuženi u istražnom zatvoru poludio. Prefektura u Gorici je obustavila zadnji slovenski mjesecnik. Dva izdavača i štampar, koji su izdali u slovenskom jeziku vozni red sa naputcima za seljake, osudjeni su svaki na četiri mjeseca zatvora. Otkako traje talijanska okupacija tih krajeva interirano je 27 svećenika, 18 uapšeno 89 izagnano iz zemlje, 9 uapšeno i prognano, 5 interirano i poslije prognano. Sjedi knez biskup u Gorici Sedej bio je prisiljen da ostanje, te je protiv njegove izričite volje stanovništva imenovan za njegovog nasljednika Giovanni Sirotti, za koga je slovensko svećenstvo u Kopru tražilo, da bude otstranjjen iz biskupske gimnazije.

Ig. Breznikar

Trgovina kave i čaja. — Vlastita elektroprizlona i elektromlin za mljevenje.

ZAGREB, ILLICA BROJ 65

Telefon 7657

ODLIKOVANI KROJAČKI SALON ZA GOSPODU

A. Slavec
ZAGREB

Mesnička ulica br. 1. Telefon br. 74-43
VELIKO SKLADIŠTE NAJMODERNIJIH
PRVORAZREDNIH ENGLSKEŠKIH ŠTOFOVA

TVORNICA KNJIGOV. PLATNA JOSEF KOHORN & BRUDER, BRAUNAU (Čsr.)

DOBAVLJA SVE VRST. KNJIGOV. PLATNA KAO:

KALIKO, GRADL, ECRUDA, SHIRTING,
PLATNO za PROTOKOLE, HEFTGAZ itd.

GENERALNO ZASTUPSTVO:

NIKOLA EINZIG prije L. GRLIĆ I DRUG
DEŽELIČEVA 74 II. — ZAGREB — TELEFON BR. 29-61

Ovdje odrezati

NARUDŽBENICA

kojom naručujem od uprave lista »Istra« u Zagrebu _____ kom.
džepnog kalendara „Emigrant“ za godinu 1933. à Din 10 — po komadu, ukupno Din _____, koju Vam sumu danas šaljem sa Vašom
ček. uplatnicom br. 36789.

Ovdje odrezati

Ime i prezime	_____
Zanimanje	_____
Mjesto	_____
Z. pošta	_____

Poslužite se sa našom čekovnom uplatnicom
broj 36789 koju možete dobiti u sv. sv. pošti

IZNENAĐENJE
PRIREDUJE ZA VAS
U NOVOJ GODINI
IZBOROM,
ODLIČNOM
KVALITETOM
I JEFTINOĆOM

TIVARI ODIJELA